

VÅRE
ROVDYR

Nr.4/2006

Årgang 20

Viggo Klee 1987

Forside:
Ulvekvarell
malt av Viggo
Ree i januar
1987 til hans
artikkel om
artens situasjon
i Skandinavia
(se side 116).

Bakside:
Ulv etter
merking i
Aurskog.
Foto: Øistein
Høgseth.

Våre Rovdyr

utgis av
Foreningen Våre Rovdyr

Adresse
Foreningen Våre Rovdyr
Postboks 195
2151 Årnes

Ansvarlig utgiver
Foreningen Våre Rovdyrs
styre

Redaktør
Yngve Kvebæk
Maridalsveien 225 C
0467 Oslo
22 95 08 66
yk@fvr.no

Redaksjonsmedarbeider
Viggo Ree
vr@fvr.no

Sats & layout
Yngve Kvebæk

Trykk
Stens trykkeri as
Dilling

Opplag
1.800

Web
www.fvr.no

ISSN 0801-4728

Side 100
Et tilbake-
blikk på ulve-
forekomsten i
Hedmark og
Värmland/
Dalarna på
1970- og 1980-
tallet

Side 106
Giftåte på
Finnskogen

Side 108
Fulltreff i
Falsterbo

Side 116
Ulven
– forhatt
og forfulgt

Intet nytt...

I om lag 250 år drev staten et aktivt og utpekulert arbeid for å utrydde rovdynene fra den norske faunaen. Ved hjelp av bønder og jegere ble store summer av skattebetalerens penger utbetalt i skuddpremier. Underveis i denne lange og grusomme prosessen, hvor det ble benyttet forferdelige og pinefulle fangstmetoder som gift og jernsakser, har det også bygd seg opp et dyptsittende og intenst hat til det meste som har krumt nebb, skarpe klør og lange rovdyrtenner. Først i 1968 ble ørn totalfredet i Norge, ulv og bjørn i 1973 og jerv i 1981. Pussig nok er det få arter som beskyttes så kraftig som disse totalfredede artene. I dag er det fortsatt mye rovdyrhat og mange rovviltarter trues av utryddelse. Når jeg ser tilbake på den tiden som har gått siden overnevnte rovdyr ble fredet og frem til i dag, kan det synes som om det uventige utryddelsesregimet fortsatt er i live og at det har ubeskrivelig mange og også skjulte tilhengere. Ofte preges media av at det drives et intenst arbeid mot rovdynene. Ikke kun i form av utstrakt miljøkriminalitet, men også gjennom at rovdyrmotstanderne organiserer seg i eksempelvis Folkeaksjonen ny rovviltpolitikk. I bondeavisa Nationen stod det nylig at nevnte forening fikk en million kroner i støtte fra Landbruks- og matdepartementet. Miljøverndepartementet avviste støtte til denne organisasjonen i og med at deres hovedmål «Nei til fast ulvestamme i Norge» ikke var forenlig med nasjonale miljømål. Med Senterpartiet i regjering ble det snart overprøvd og pengene likevel bevilget. Det blåser kanskje for tiden bondens, jegerens og rovdyrhaterens vei?

«Økokrim-razzia mot jeger- og fiskerforening» sto det i Aftenposten nylig. Politiet hadde så langt sikket tre personer for jakt på fredet vilt. En rekke jakttrofeer ble beslaglagt hjemme hos en jegerfamilie. Rundt 30 ulver blir hvert år skutt illegalt i Norge og Sverige sto det i Nationen dagen etter. At ca. 30 av de rundt 150 ulvene som finnes i Skandinavia blir skutt av rovdyrhatere i 2006 viser at utryddelseskampen som staten har ført gjennom årtier fremdeles koker i blodårene på enkelte. Listen over tilsvarende saker er lang og urovekkende.

Nok en ulvemassakre i statlig regi har vi vært vitne til, og denne gangen gikk FVR, WWF og Naturvernforbundet til sak mot staten da vi mente at grunnlaget for nedslaktingen av fem viktige ulver i 2005 truet bestandens overlevelse. Tre årlige ynglinger skal Norge ha i følge Stortinget. Lovverkets krav for felling av fredet rovvilt er at det «ikke skal true bestandens overlevelse». To av de tre yngleflokkene i Norge ble ødelagt. Ingen fagbiologer støttet statens felling. Stortingets mål blir neglisjert. Svenskene og andre land er forbanet på Norges oppførsel i miljøspørsmål. Staten vant saken i første rettsinstans og anke er det i skrivende stund ikke tatt stilling til. I en pressemelding fra naturvernorganisasjonene etter rettsaken lød det: «Rovviltet er rettsløst i Norge». Myndighetene klarer på finurlig vis å fortsette sin negative rovviltlinje som de har gjort i ufattelig mange år. Hva naboland mener, fagbiologer sier og hva viltlovens internsjoner er, betyr åpenbart minimalt.

Det er betegnende at FVR, hvor en av primæroppgavene er å jobbe for at myndighetene handler i tråd med egne målsetninger, på ingen måte får seg tildelt noe i nærheten av en million kroner i støtte. Jeg mener at dette viser den absurde virkelighet og Norges vilje til å ta vare på rovdynene og det biologiske mangfold.

Birger Westergren

Et tilbakeblikk på ulveforekomsten i Hedmark og Värmland/Dalarna på 1970- og 1980-tallet

Av Viggo Ree

Ulvflokken med tilhold i Åmot/Trysil vinteren 1976/77 ble sporet av flere personer. Et spor ved Nysætra i Åmot i romjulen 1976 kan ha vært et dyr fra denne flokken. Foto: Viggo Ree.

Senere i dette heftet (side 116) bringer vi en artikkel fra *Norsk Natur* nr. 1–1987. Der er det ulveforekomstene gjennom 1980-tallet som er viet spesiell oppmerksomhet. Ynglingen på Finnskogen i 1983 og denne flokkens skjebne de etterfølgende sesonger var avgjørende for artens senere eksistens i Sør-Skandinavia. Den oversikten vi i dag har over denne ulvestammens utvikling skyldes ikke minst bedre overvåking og mer systematiske undersøkelser. Telemetri- og DNA-studier har dessuten bidratt sterkt til forståelsen av artens opptreden i dette området. Det er imidlertid fortsatt mørke flekker knyttet til de sørskandinaviske ulvene og deres historie. I dette korte tilbakeblikket ønsker jeg å bringe fram enkelte detaljer om noe av det feltarbeidet som ble utført på 1970- og 1980-tallet – opplysninger som mange i dag ikke kjenner til.

Ulvemeldinger

En viktig publikasjon om ulv er Rovviltprosjektets viltrapport om artens forekomst i Norge i perioden 1948–84. Dette materialet bygger bl.a. på avismeldinger og rapporteringer fra viltneemder over hele landet. Selv om det sikkert er en del feilkilder gir denne rapporten fra 1984 et visst innblikk i utviklingen gjennom en stor del av forrige århundre. Ulven var aldri borte fra Sør-Skandinavia, men enkelt dyr og par ble registrert gjennom alle tiår. En

og annen yngling har trolig også funnet sted. Men artens overlevelse i Sør-Skandinavia har åpenbart vært helt avhengig av innvandrende individer fra Finland/Russland. Dette har da også DNA-forskningen fastslått i senere tid.

Det er også viktig å huske på at kunnskapen om ulv var nokså begrenset i mange sammenhenger for bare få tiår siden. Forståelsen av hva som er en ulvflokk og forskjellen på arealbruk og atferd hos streifende og territorielle ulver er lærdom som i første rekke har kommet til i nyere tid. Selv om en del mennesker meldte fra til avisene om observasjoner av ulv og ulvespor var det også mange som holdt kjeft om ting de hadde registrert ute i terrenget. Muligheten for å finne ulvedrepte byttedyr var dessuten mindre grunnet store og ubevoktete ødemarksområder. I dag er grensetraktene fulle av skogsbilveier, firehjulstrekkere og snøscootere, og folk har kommunikasjonsutstyr og andre hjelpemidler i tilknytning til sporingsarbeid. Innsikt i hvordan man skal registrere ulv og følge opp ulvmeldinger er følgelig nokså forskjellig i våre dager sammenlignet med forholdene på f.eks. 1970-tallet.

Avismeldinger om ulv i hedmarkspressen er gjennomgått i ulike sammenhenger, og materialet er presentert i enkelte publikasjoner. Et viktig bidrag i denne sammen-

heng er Paul Granbergs artikkel «Hedmark – Norges største ulvefylke i etterkrigstiden?» i *Fauna* nr. 1–1992. Materialet bygger på Rovviltprosjektets ulverapport fra 1984, og dreier seg hovedsakelig om avismeldinger. Granberg sammenlignet meldingene fra årene 1948–65 med meldingene fra 1966–79. Her kom det tydelig fram at det hadde funnet sted en forskyvning av ulvmeldinger fra vestlige deler av Hedmark (sentrum i Stor-Elvdal) til østlige deler av fylket (sentrum i Åmot/Trysil) gjennom disse årene. Dette samsvarer med elgavskytningene i fylket i samme periode. Selv om mange av disse er feilmeldinger er materialet allikevel så stort at om en tenker seg at kun en liten andel representerer sikre ulveforekomster er det nok til å danne seg et bilde av ulvens forflytning og kontinuerlige tilstedeværelse i Hedmark.

Senere økte elgbestanden i Värmland, og det var en stabil og stor elgbestand på Finnskogen. På begynnelsen av 1980-tallet fantes trolig verdens tetteste elgbestand i dette området. Det var derfor ikke overraskende at tyngdepunktet for ulven forflyttet seg til de samme skogstraktene.

Brelins og Hovinds sporingsinnsats

En person som har stor felterfaring med ulv er svensken Ingemar Brelin (f. 1940). Han er lærer på Klaraälvdalens Folkhögskola i Stöllet, og har dessuten tatt med sine elever

til mangt et spor tegn etter ulv i terrenget i Värmland og Dalarna. Brelin opplevde de første ulvespor i 1977. Dette var dyr som gikk i grensetraktene mot Hedmark – etter det som hele tiden er omtalt som «en mulig yngling» i Åmot/Trysil i 1976. Vinteren 1978/79 sporet han en flokk på 3 dyr i Nyskoga-området. Dette tyder på en forplantning også i 1978. Det var i det samme området at det kjente Finnskog-paret fikk valper 5 år senere. Brelin har samlet et stort materiale med ulvmeldinger fra lokalbefolkningen i grensetraktene helt tilbake fra 1955. En av personene han hadde mye kontakt med på norsk side var rovviltjegeren Karl Bredvold (1914–97) i Åsnes. Bredvold fant ulvespor nær en av sine sakser i 1955, og registrerte arten på Finnskogen jevnlig i årene etterpå. Dessverre har ikke Brelins materiale blitt bearbeidet og publisert.

På norsk side drev Per Egil Hovind (f. 1945) med ulvesporinger i årene 1968–78. Noe av feltarbeidet i Hedmark ble utført sammen med Odd Reidar Fremming. Det var mange oppslag i mediene i tilknytning til Hovinds registreringer – særlig på slutten av hans aktive periode. Flokken på minimum 4 ulver i Åmot/Trysil ble fulgt i en lengre periode vinteren 1976/77. Han

Per Egil Hovind (venstre) og Odd Reidar Fremming under rovviltregistrering ved Isteren i Engerdal 25.3.1974. Hovind sporet ulv i Hedmark og grensetraktene i perioden 1968–78. Foto: Odd Reidar Fremming.

gjorde også interessante registreringer av ulv på Finnskogen de siste årene før ulvearbeidet ble avvirket. Hovind har heller ikke bearbeidet og publisert sitt sporingsmateriale. Noe av hans registreringer ble imidlertid inkludert i Svein Myrbergets mange ulvepublikasjoner. Myrberget (1930–91) arbeidet i viltmyndighetene, og var dessuten Norges første medlem i IUCNs Wolf Specialist Group. Det året Hovind avsluttet sine feltstudier på ulv (1978) flyttet Petter Wabakken til Elverum, og dermed ble det kontinuitet i sporingene i Hedmark. På svensk side startet Erik Isakson sitt kartleggingsarbeid i 1981. Wabakken har fortsatt sitt feltarbeid, og er i dag en av Skandinavias

Ingemar Brelin bosatt i Stöllet i Värmland har sporet ulv i området siden 1977. Samtidig har han intervjuet lokalbefolkningen i grensetraktene og tatt vare på opplysninger om synsobservasjoner av ulv og ulvespor fra 1955. Bildet ble tatt i Ekshärad 9.3.2002. Foto: Viggo Ree.

ledende ulveforskere. Han overtok plassen som norsk representant i IUCNs Wolf Specialist Group etter Myrbergets død i 1991. Wabakken har lenge hatt planer om å bearbeide og publisere tilgjengelig materiale om artens forekomst gjennom 1900-tallet – inkludert Brelins og Hovinds nedtegnelser. En slik historisk gjennomgang er viktig å få på plass for ettertiden.

Samlingene både ute og inne

Etter ynglingen på Finnskogen i 1983 ble det en økende interesse for ulvens tilstedeværelse i norsk og svensk natur. På dette tidspunktet arbeidet Isakson som ulvesporer i Värmland for Naturvårdsverket, og også fra norsk side tok mange frivillige del i feltregistreringene i grensetraktene. Wabakken organiserte en del av dette arbeidet der felles nysgjerrighet for å få fram fakta om ulven – uavhengig av holdningene til rovdvirene – var en sentral drivkraft. I tillegg til innsatsen i felt arrangerte Wabakken også jevnlig samlinger der folk fra ulike miljøer deltok. Rundt langbord både i Wabakkens hjem og i grendehus på Løvhaugen og Mattila

Ti år gamle Simen Bredvold ved inngangen til ulvehiet der 6 valper kom til verden på svensk side av Finnskogen i 1983. Bildet ble tatt sommeren 1984. Foto: Rune Bjørnstad.

Ulvespor i skogsbilvei på svensk side av Finnskogen den 18.4.1984. Foto: Viggo Ree.

Samling i ulveterritoriet på svensk side av Finnskogen den 18.9.1984. Fra venstre: Rune Bjørnstad, Paul Granberg, Odd Brun, Are Mobæk, Petter Wabakken, Viggo Ree, Erling Sætre (med ryggen til), Odd Reidar Fremming, Ragnar Ødegaard, Roar Solheim og Erling Maartmann. Foto: Viggo Ree.

på Finnskogen benket naturinteresserte seg sammen – folk fra jeger-, skogbruks- og naturvernkreter såvel som fagbiologer og naturforvaltere. På dette tidspunktet var Wabakken også sauebonde i Ørbækken i Elverum, og han hadde følgelig nær kontakt med representanter fra landbruksnæringen i rovviltsammenheng.

gjaldt det rent faglige i tillegg til det sosiale. Et trivelig bekjentskap på svensk side var Jan Wirtberg, som fortsatte ulvesporingene for Naturvårdsverket i Värmland på midten av 1980-tallet. Han er bosatt på Östberg i Torsby kommune, og mange ulveinteresserte nordmenn er blitt tatt vel i mot i hans stilfulle hjem.

Roar Solheim fine opptak av ulveflokkene i Finnskog-reviret. Han laget også radioprogram for NRK om ulvene i grensetraktene sammen med Petter Wabakken og Paul Granberg.

En spesiell opplevelse var det å høre den enslige alfahannen i territoriet mot slutten av 1985. Ledertispa ble skutt på ettersommeren dette året, og maken gikk hvileløst omkring og lette etter henne utover høsten. Hans klagende uling under mørke høstnetter var et særegent naturinntrykk man aldri vil glemme. Mange av de som deltok i feltarbeidet på Finnskogen fikk også se ulv for første gang. Studier av særlig hiplasser, byttedyr og sporrekker samt innsamling av ulvemøkk økte kunnskapen om arten, og kontakten mellom de ulike miljøene var lærerik og inspirerende. Noen av representantene for naturvern-siden fortsatte sitt arbeid i tilknytning til ulven gjennom etableringen av Foreningen Våre Rovdyr i 1986. Jeg har lenge arbeidet med en artikkel om hvordan denne foreningen ble dannet og hva som skjedde i tiden før og etter starten for 20 år siden. Dette historiske stoffet vil bli presentert på et senere tidspunkt. En ting er sikkert – og det er at ulvens forekomst i sørnorske grensetrakter var en hovedårsak til etableringen av Foreningen Våre Rovdyr.

Feltarbeidet på 1980-tallet ble gjennomført både i barmarksperioden og under gode sporingsforhold på snø i vinterhalvåret. Sammenkomstene på Løvhaugen i Grue fant som regel sted i romjulen, og dette var spennende møter med folk fra begge sider av grensen – med god mat og utflukter i sprengkulde. På Mattila i Torsby fikk vi servert motti – värmländsk nävgröt sammen stekt flesk og tyttebærsyltetøy. Samlingene var utbytterike både når det

Spesielle hendelser

En person jeg ble kjent med under feltarbeidet på Finnskogen var Erling Sætre fra Ottestad i Hedmark. Han var den første som fikk gjort lydopptak av ulveflokkene i Värmland. Dette skjedde sommeren 1984, og etter denne opplevelsen var han så glad at han tok av seg lua og bøydde hodet i taknemlighet. Sætre døde i fjor – 80 år gammel. Senere samme år fikk

Ulvesporerne Petter Wabakken (venstre) og Erik Isakson studerer kart ved Mangslälven i den svenske delen av Finnskogen den 18.4.1984. Foto: Viggo Ree.

Ulvespor ved Løvhaugen på Finnskogen 29.12.1985 – en romjulsdag med sprengkulde og sol. Foto: Viggo Ree.

Roar Solheim titter ned i et ulvehiet på svensk side av Finnskogen den 18.9.1984. Dette var et mindre hi for opphold av valpene under sommeren og høsten. Foto: Viggo Ree.

Fra en ulvesamling hos Petter Wabakken på Ørbækken i Elverum den 28.3.1985. Fra venstre: Rune Bjørnstad, Stein Erik Bredvold (delvis skjult), Karl Bredvold, Kjell Skaraberget, Håkon Sætre og Frank Robert Lund. De fem sistnevnte har bakgrunn i aktive jegermiljøer. Foto: Viggo Ree.

Naturstridig rein

I Øst-Finnmark fødes det flere rein-kalver enn det fins reinsimler. Dette har fått Fylkesmannen i Finnmark til å reagere. For det er svært sjeldent at en simle får mer en en kalv i året. Ifølge Stig Sandring ved miljøvernmyndigheten er derfor 25 reineiere bedt om å forklare hvordan dette er mulig. Saken ble oppdaget i forbindelse med rovdyrskade og erstatningskrav fra reineierne. En av reineierne opplyste at reinsimlene hans hadde født nesten det dobbelte. *Kilde: Sámi Radio/Min Aigi 30.11.2006.*

Stygg gaupesak

En 46-årig mann fra Enebakk står i Follo tingrett tiltalt for ulovlig jakt på fredet dyr, underslag av gaupe og for ikke å ha varslet rett instans. Mannen har forklart at han i januar 2005 tok livet av en gaupe så den ikke skulle lide. Han hadde da vært engasjert i fire år som frivillig av Norsk institutt for naturforskning (NINA) i forbindelse med gaupe- og rådyrprosjektet.

Mannen skulle sjekke prosjektets gaupebåser i Enebakk og har forklart at han på en sjekkerunde oppdaget at en gaupe hadde satt seg fast inne i en bås. Han festet da en kniv på en meterlang kjepp og stakk den inn gjennom luka i toppen av båsen. Han traff med flere stikk og kattedyret sank blødende sammen. Deretter dro han det ut og puttet det i søppelposen som han tok med seg til bilen. Han dro så hjem og la gaupa i fryseren. Dagen etter at gaupejakten startet, tok han gaupa med seg til jaktterrenget sitt i Våler i Østfold. Her skjøt han tre skudd inn i det døde dyret og rapporterte til rovviltkontakten i Statens naturoppsyn i Østfold at han har felt en av tre gauper i årets kvote. Omstendighetene var imidlertid såpass mistenkelige at mannen altså ble anmeldt. *Kilde: Østlandets Blad 29.11.2006.*

Ny fellingstillatelse på ulv

Fylkesmannen i Finnmark ga 20. november to fellingstillatelser på ulv i Karasjok-området etter funn av et mindre antall ulvedrepte rein. FVR har påklaget vedtaket i likhet med bl.a. Svenska Rovdjursforeningen. Både forskere og forvaltningsmyndigheter insisterer på viktigheten av at den sterkt innavlede sørskandinaviske bestanden får tilførsel fra den finsk-russisk populasjonen. Da burde det i det minste være maktpåliggende, slik regulær praksis er i Sverige, å fastslå genetisk opphav før man gir fellingstillatelse. Skulle det dreie seg om finsk-russisk ulv, må man selvsagt opprettholde potensialet for spredning til bestanden og la ulven leve. Til tross for myndighetenes egen erkjennelse av det store behovet for nytt genmateriale for bestandens overlevelse, innebærer Fylkesmannens vedtak tvert i mot at man vektlegger dette behovet mindre enn verdien av en håndfull rein.

Fylkesmannens i Finnmark ga også fellingstillatelse på ulv i Sør-Varanger 30. desember 2004. FVR påklaget denne med samme begrunnelse. Ulven ble felt 8. april 2005, og viste seg senere nettopp å stamme fra Finland/Russland. Den kunne således ha avhjulpet innavlsituasjonen hvis den vandret sørover og produserte avkom.

Razzia mot jegerforening

I midten av november slo Økokrim til mot Hølend Jeger- og Fiskerforening i Akershus etter mistanke om at listene fra foreningens rovviltkonkurranse inneholdt informasjon om ulovlig ulvejakt. Flere personer er fra tidligere under etterforskning for ulovlig jakt på ulv og ørn, og politiet har i den forbindelse siktet tre personer. En rekke jakttrofeer er beslaglagt hos en familie der både bestefar, bestefarens eks-svigersønn og barnebarn er siktet. Det nye beslaglagte materialet inneholder opplysninger om tre års rovviltkonkurranser. *Kilde: Aftenposten 16.11.2006.*

Ulvetur

Ulvetur arrangeres lørdag 10. februar i Hedmark med det forbehold at det finnes ulv i et område som ligger slik til at det lar seg gjøre å gjennomføre en opplevelsedag med sportegn etter arten.

Av naturlige årsaker må nærmere stedsangivelse avvente fram til kort tid før arrangementet. Hver deltaker sørger selv for transport til stedet hvor turen skal starte. Skiutstyr er nødvendig. Er du interessert i en ulvetur på denne dagen, kan du melde deg på ved å sende en e-post til fvr@fvr.no. Påmelding kan kun skje via e-post. Maksimalt antall er 30 deltagere.

Turdeltagerne vil senest 7. februar (onsdag) få oppgitt møteplass og øvrige detaljer via e-post.

Finlands ulvejakt i EU-domstolen

Etter flere klager på ulvejakt i Finland, sendte EU-kommisjonen en begjæring 9. mars 1999 om informasjon om ulvens bevaringsstatus i landet (inkl. bjørn, gaupe og oter) og om den praktiske tillemplingen av artikkel 16.1 i rådsdirektiv 92/43/EEG om bevaring av livsmiljøer og ville dyr og vekster. Finske myndigheter besvarte anmodningen 12. april og 12. august 1999. Åpenbart var ikke dette tilfredsstillende siden kommisjonen sendte en ny anmodning 5. januar 2001 om å motta informasjon om ulvens bevaringsstatus og finsk tillempling av artikkel 16.1. Finland besvarte dette i løpet av januar der unntakssystemet ble forklart i allmenne ordelag og med angivelse av populasjonsstørrelser for de store rovdyrartene. EU-kommisjonen var heller ikke nå fornøyd med svaret og sendte en formell underretning til Finland den 10. april 2001 om at Finland ikke har oppfylt sine forpliktelser etter artikkel 12.1, 15 og 16.1 i rådsdirektiv 92/43/EEG. Kommisjonen anså at Finland ikke hadde innarbeidet art. 16.1 på en korrekt måte i sin lovgivning (begrunnelsen for unntak var mer vidtfavnende enn direktivet ga anledning til), og at de finske myndighetene ikke tillempe unntakene i 16.1 korrekt når det gjaldt ulv, bjørn og gaupe.

Finland svarte i brev av 6. juli 2001 og informerte om de forestående lovendringene for å bringe finsk lov i overensstemmelse med artikkel 16.1. Endringen ble deretter innarbeidet i lovverket (jaktforordningen) slik at den nå henviste til «alvorlig skade» i stedet for som tidligere «skader», til «en altoverskyggende allmenninteresse» i stedet for som tidligere «allmenn interesse», til «strengt kontrollerte forhold» i stedet for som tidligere «overvåkede forhold». Kommisjonen responderte med at lovverket på akkurat dette punkt nå overensstemte med artikkel 16.1. Finland bestred imidlertid at deres tillempling av artikkel 16.1 når det gjaldt ulv, bjørn og gaupe ikke var korrekt. 26. juni 2002 avga kommisjonen følgelig et såkalt «motiverad yttrande» til Finland der man på en rekke punkter med hovedvekt på ulv og ulvejakt tilbakeviste Finlands argumentasjon og ba om at landet iverksatte nødvendige tiltak i løpet av to måneder. Det gjorde man åpenbart ikke, og kommisjonen stevnet derfor Finland for EU-domstolen den 13. januar 2005.

EU-domstolens generaladvokat leverte 20. november 2006 sitt forslag til dom fram for domstolen. Forslaget fastslår at Finlands jakt på ulv er brudd på EUs lovgivning. Domstolens endelige dom vil normalt følge generaladvokatens forslag.

Norske bjørnejegere brøt tre svenske lover

Svensk politi slo til mot et norsk jaktlag på fem personer i Lofsdalen i Härjedalen da bjørnejakten startet 21. august. Man mistenkte laget for å legge ut åte som skal lokke bjørn på skuddhold, noe som er strengt forbudt i Sverige. Mistanken ble bekreftet da politiet fant kjøtt og hundemat som var lagt ut på fem forskjellige plasser i jaktterrenget. Politiet avdekket ytterligere to alvorlige regelbrudd som de to nordmennene, en mann og en kvinne, må svare for. Jegerne benyttet firehjuling i skogen, og motorisert ferdseil i utmark er forbudt uten spesiell godkjenning. En av dem hadde attpåtil en skarpladd revolver med seg, hvilket heller ikke er tillatt på bjørnejakt. En annen hadde heller ikke med seg våpenkort. Således brøt jegerne minst tre svenske lover. Det vil bli reist straffesak, og jaktlaget kan vente seg store bøter. Saken har vakt stor misnøye blant svenske jegere. *Kilde: Aftenposten 22.11.2006.*

Stabil jervebestand

I 2006 ble det påvist 57 dokumenterte eller antatte ynglinger av jerv i Norge. Sammenlignet med 2005 er dette en reduksjon på 5 ynglinger på landsbasis, men allikevel 10 ynglinger flere enn i 2004. I forhold til det nasjonale bestandsestimater basert på minimum antall ynglinger siste tre år, så er det en økning fra 330 dyr i 2005 til 354 i 2006. Alle rovviltregionene med fastsatt nasjonalt bestandsmål på antall ynglinger av jerv ligger nå over bestandsmålet. I Nord-Norge er det en nedgang fra 44 ynglinger i 2005 til 36 ynglinger i 2006. I år er nedgangen spesielt stor i Finnmark (fra 10 til 4 ynglinger) mens det for øvrige fylker er kun mindre endringer. Bestandsestimater basert på antall ynglinger de tre siste årene for rovviltregion 8 indikerer imidlertid en bestandsøkning på 10–20 dyr i forhold til forrige 3-årsperiode. Det ble registrert 21 ynglinger i Sør-Norge i år. Dette er noe flere enn det antallet man registrerte i Sør-Norge i fjor og i 2003, men en del færre enn toppåret i 2004 da det ble registrert 26 ynglinger.

Dokumenterte/antatte ynglinger: Finnmark 2/2, Troms 8/5, Nordland 7/6, N-Trøndelag 1/5, S-Trøndelag 1/2, Møre og Romsdal 0/2, Oppland 2/5, Hedmark 6/3. Sum: 57 ynglinger.

15 unger og 4 tisper ble avlivet i sju av disse ynglingene.

Kilde: NINA.

NJFF om ulv

Norges Jeger- og Fiskerforbund hadde landsmøte i november og kom til følgende rovviltvedtak:

1. Landsmøtet tiltrer forslaget fra NJFF Hedmark. NJFF skal arbeide for at det sentralt stilles statlige midler til rådighet øremerket for konfliktdependente tiltak – rettet mot grupperinger som bruker utmarka i rekreasjonsøyemed – jakt, fiske, friluftsliv etc.

2. NJFF skal intensivere sitt arbeid overfor regjering og Storting for å begrense ulvebestanden og fremme forslag til løsninger som innebærer at «Ulveflokker som har mer enn 50 % av sitt revir på norsk side av grensen, skal regnes som norske». NJFF krever at myndighetene skal legge til rette for en langt mer aktiv forvaltning av grenseflokkene av ulv på en måte som trekker med de berørte rovviltneemdene og alle aktuelle aktører både på norsk og svensk side av grensen. Uttak av ulv gjennom lisensfelling må være et aktuelt virkemiddel for å regulere bestandene av ulv i grenseflokkene og bidra til å fordele belastningen med å ha ulv i sine nærområder.

3. Landsmøtet vil gi uttrykk for forståelse for den belastningen det innebærer å leve med ulven i sine nærområder. NJFF vil derfor prioritere arbeidet for å begrense antall ulv i Norge. NJFF krever en aktiv forvaltningen av ulven med lisensfelling for å regulere ulvebestanden der også grenseflokkene inngår og som bidrar til å fordele byrdene i de berørte områdene.

4. Landsmøtet går inn for at nødvergeretten i viltlovens § 11 må utvides til også å omfatte hunder. NJFF skal derfor videreføre sitt arbeid for å få utvidet nødvergeretten.

Stakkars sauer

En lederartikkel i *Fædrelandsvennen* 12. november omtaler saueholdet i landsdelen: «Tallet på aktive gårdsbruk fortsetter å synke, også på Agder. På de ti årene fra 1995 til 2005 ble 1215 bruk med produksjonstilskudd lagt ned i de to fylkene. I en rapportasje fra Bygland legger en bonde skylden for utviklingen på landbrukspolitikken og ørnen. Han savner 48 sauer og lam etter årets beitesesong. En sambygding mangler 50 dyr. Stakkars sauer, sier nå vi. Og vi tillater faktisk å være litt tvilende til om ørn, gaupe, bjørn, jerv og ulv har all skyld for dyretrediene inne på heia. Der vandrer de nemlig omkring i månedsvis, de lett klossete sauene vi har avlet fram i landbrukseffektivitetens navn. Vi frykter at mange av dem omkommer etter å brukket bein, satt seg fast eller havnet i vannet. Og gjetere er blitt noe vi leser om i Bibelen.»

Nemnder vedtok lisensjakt på ulv

Rovviltneemdene i region 4 og 5 (Hedmark, Akershus, Østfold og Oslo) vil ha lisensjakt på ulv. På fellesmøte 13. oktober vedtok nemndene å åpne for lisensjakt utenfor ulvesonen. Vedtaket inneholder ingen andre begrensninger slik som nærmere avgrenset fellingsområde eller antall individer på kvoten.

Avgjørelsen går på tvers av anbefalingene fra fylkesmennene, og nemndene skulle strengt tatt heller ikke ha myndighet til en slik beslutning i og med at bestandsmålet på tre helmorske ynglinger ikke er nådd.

Ved åpning for lisensjakt er jakttiden for ulv fra 1. oktober til 31. mars, og det er således noe uklart om det for tiden faktisk er anledning til fri jakt på ulv utenfor ulvesonen i disse fylkene hvor nesten 350 personer har lisens for ulvejakt.

FVR har påklaget vedtaket til Miljøverndepartementet.

Nemndene har i tillegg anbefalt overfor Direktoratet for naturforvaltning at det åpnes for lisensjakt også innenfor ulvesonen.

Finnmark bør ha plass til ulv

Stortingsrepresentant Olav Gunnar Ballo uttaler til Sami Radio 3. november at Finnmark bør ha plass til ulv. Han terger på seg flyttsamene med uttalelsene om at de må gjete reinen for å forebygge ulveangrep.

– Dette er direkte diskriminering av flyttsamer, og av de som driver med husdyrhold, sier flyttsame Mathis A. Sara fra Magerøya.

– Ballo bør be om unnskyldning for disse uttalelsene, sier han. Ballo avviser dette, og sier at han har sagt det han har å si i denne saken.

Sa nei til ulvejakt

Fylkesmannen i Nordland av slo i november søknad om å få felle ulv i Hemnes. Fylkesmannen mente at et mulig ulvedrept lam ikke er god nok dokumentasjon på at ulven har drept dyret. Skaden kunne også skyldes hund. Imidlertid ville man gitt fellingstillatelse dersom det ble funnet mange kadaver. *Kilde: Rana Blad 02.11.2006.*

Giftåte på Finnskogen!

**Tekst og foto
Reidar Hoelstad**

Første helgen i oktober 2005 hadde jeg vært på besøk hos venner nær Braskereidfoss. Søndag planla jeg å gå meg en tur i de sagnomsuste Finnskogene – sammen med min hund.

Jeg kjørte et stykke, fant en åpen bomvei, svingte inn og fulgte denne et stykke. Været var grått, tåkete og regnet silte ned. Parkerte bilen, frem med regntøy og på med sekken. Hadde kartet i hånden og tenkte jeg skulle gjøre en runde på noen timer. Etter en stund krysset jeg en skogsbilvei og fulgte denne noen hundre meter da en bil passerte meg. Denne snudde litt lenger oppe, kom tilbake og stoppet ved siden av meg. Føreren sveivet ned vinduet, og det ble et par setninger om å gå ute i dårlig vær før det kom:

– Du får passe på bikkja di – det er ulv i området!

Jeg svarte at jeg visste jeg var i et område

det kunne være ulv, men at dette ikke bekymret meg, og at jeg hadde en hund som fulgte meg trofast hele tiden.

Han fortalte at det var sett 7 ulver morgenen før, et stykke fra der vi befant oss da (se faksimile). Vi sa «hade» – han kjørte videre og jeg forsvant inn i skogen igjen på min runde.

Været ble bedre og jeg kunne lette på antrekket. Nå som det hadde sluttet å regne, hadde jeg planer om å plukke litt tyttebær før jeg returnerte til bilen. Jeg hadde sett noen fine tuer med bær på turen inn, og valgte derfor å gå noe av den samme ruta tilbake. Jeg kom igjen ned på den samme skogsbilveien for å krysse, omtrent der jeg hadde møtt bilen tidligere på dagen. Plutselig var min skygge av en hund borte bak beina mine. Det var ikke uvanlig at han gikk av sti eller vei for å gjøre et nødvendig ærend, så jeg stoppet og ventet. Det tok litt lenger tid enn vanlig, så jeg ropte på ham. Hunden dukket raskt opp fra skogkanten, – men hva var det han hadde i munnen? Han var ca 50 meter fra meg og kom sakte mot meg, men med tydelig dårlig samvittighet.

Jeg så nå at han hadde noen kjøttslintrer i munnen, men det hadde en merkelig

blåfarge! Han var heldigvis vant til ikke å få noe annet enn hundemat, og glefset vanligvis ikke i seg ting han fant ute. Min første tanke var at han hadde funnet et elgfall som ulvene hadde nedlagt. Men på grunn av blåfargen på kjøttslintrerne ble jeg engstelig, og varselklokkene ringte i hodet.

Jeg tok fra ham slintrerne, fant en søledam i veien og skylte munnen hans. Han skjønnte han hadde tatt noe han ikke skulle og var ikke så ivrig etter å gå tilbake og liksom vise meg funnstedet. Men det tok ikke så lang tid å finne det. Under en gran, ca. 15–20 meter fra veien lå det oppstablet i en haug, hele beinhaugen etter et slakt. Ikke noe hode, klover eller innmat. Dette var oppstablet av mennesker i en haug. Om det var beinhaugen fra elg eller storfé, skal være usagt av meg. Mest naturlig ville være å tenke på restene av en tjuvslaktet elg, selv om elgjakta først begynte noen dager senere.

Kjøttet som satt igjen på beina var fremdeles blodrødt, så dette hadde ikke ligget her i mange timene, og det var tydelig tilstøtt noe blått. Det så ut som noe i granulert form, men som hadde begynt å gå i oppløsning (se bilde). Jeg må innrømme at jeg ble engstelig på min hunds vegne da jeg fryktet at dette måtte være et utlagt giftåte.

Kjøttslintrerne, som hunden hadde kommet med, pakket jeg inn i en plastpose og la i sekken, og gikk så fort jeg kunne tilbake til bilen. Her hadde jeg en melkeskvett igjen i kjølebagen og ga hunden dette. Hadde hørt at melk kunne hjelpe, avhengig av hva slags gift en har fått i seg. Men det ante jeg jo ikke, eller om det med sikkerhet var gift.

Kjørte halvannen time tilbake til Elverum og oppsøkte politistasjonen. Her viste jeg frem den blåfargete kjøttbiten, fortalte hva jeg trodde det var – og sa jeg ønsket hjelp til å få det fjernet. Politistasjonen på Elverum skal ha ros: De tok meg på alvor og var enige om at dette virket mistenkelig. De stilte med bil og henger, og vi dro tilbake for å fotografere og fjerne åtet (se bilde). Det ble to nesten halvfulle plastsekker.

Så begynte ventetiden. Var det giftåte eller ikke? De skulle sende beinhaugen til Kripos for analyse og ba meg ringe om 2–3 uker. Jeg ringte. – Nei ingen svar. Ringte etter to uker til – ingen svar. Så ringte jeg en gang i måneden. Ingen svar. Jeg måtte da forstå at dette ikke var noen prioritert sak – med ukjent gjerningsmann, og dessuten har Kripos mange viktigere saker å håndtere.

Tretten måneder og mange telefoner tok det før svaret kom – 2. november 2006: «Konklusjonen fra Kripos er at slakteavfallet inneholdt et plantevernmiddel som heter Carbofuran», sto det. I svarbrevet fra Elverum politistasjon blir jeg så, hvis jeg er interessert i å vite mer om stoffet, oppfordret til selv å søke på Internett!

Som sagt så gjort. Søkte på Carbofuran og her dukket det opp artikler om giftåte fra tidligere saker. En meget god og informativ artikkel er skrevet av Lars Tore Ruud hos Økokrim. Her står det blant annet om Carbofuran, at dette er et stoff som ikke har vært registrert til legalt bruk i Norge og skal heller ikke være på markedet i våre naboland. Dødelig dose for en normalt stor hund er 0,5–1 gram! Glad hunden min ikke spiste noe, og at jeg vasket munnen hans.

Jeg tok kontakt med giftkartoteket på Ullevål Sykehus, og fikk opplyst at dette er en forholdsvis raskt virkende gift som går på nervesystem og syn.

Jeg tok også kontakt med Lars Tore Ruud hos Økokrim, som hadde skrevet artikkelen, og som med en gang viste stor interesse for saken. Han ville gjerne ha meldinger om lignende saker hvis noe eller noen skulle komme over det.

Saken vil nå bli henlagt i følge Elverum Politistasjon, da ingen pr. dags dato vet hvem som plasserte slakteavfallet ute i skogen. Miljøkoordinatoren i distriktet er informert og en politijurist har saken hvis det skulle dukke opp nye momenter.

Det viser seg dessverre at i alle giftåte-

saker som er oppklart er det personer med jaktinteresser som er involvert. Jeg kan uten problemer forstå jegere som blir frustrert over å få mindre jaktbart vilt i sitt område pga. ulv, eller sorgen over det å miste en jakthund. Men jeg kan *ikke* forstå egoismen og tankegangen til de som legger ut giftåte. Ulven er vel antagelig den siste som tør nærme seg dette. Men så er det alle de andre i næringskjeden som spiser svineriet og blir ofre. Eller som meg – en vanlig turist på tur med familiehund. Det var jo bare flaks som gjorde at min hund overlevde.

Solør og sørfylket

TIRSDAG 4. OKTOBER 2005

Jaktoppsynet så sju ulver i Våler

Plutselig var det to voksne ulver og fem valper i vegen foran John Gullord og Per R. Risberget i Våler JFFs jaktoppsyn.

Det skjedde i morgentimene lørdag i Eidsberget i Våler. De to karene var ute på jaktkontroll da det hele åpenbart seg rett foran dem. – Det er ingen tvil om at det var ulv de så på vegen. Det viser sporene og funn av møkk med elghår og andre rester, sier Eirik Strætkvern, rovviltkontakt i Statens Naturopp- syn. Han ble tilkalt og kontrollerte sporene i vegen.

En ungling
– Vi kontaktet naturoppsynet

for å få stadfestet observasjonen. Håpet vårt er at det skal kunne bli registrert som en ungling og eventuelt åpne for jakt etter hvert, sier John Gullord.

Det var altså lørdag morgen ved 09-tida at han og Risberget kom i kjørende over en bakketopp på en skogsbilveg i Eidsberget. – Plutselig var de foran oss, to voksne og fem valper. Været var dårlig og årsaken til at de ikke registrerte oss før vi var ganske nær dem. De stoppet opp, snudde om og løp noen

BEKREFTER: Rovviltkontakt i Statens Naturoppsyn, Eirik Strætkvern, bekrefter at det var ulv karene så i Eidsberget lørdag.

Arkivfoto: Rolf Arne Moen

meter tilbake vegen de hadde kommet fra. Ungene tok av vestover, de to voksne dyrene østover. Vi så dem ikke lenger enn rundt 10 sekunder. Men det er ikke tvil om hva vi så. Fotografiapparatet hadde jeg i lomma, men rakk aldri å få det opp, forteller John Gullord.

Observasjonen ble gjort ikke så langt unna der Mentz Eidsberg skjøt bjørn første dagen i elgjakta i 1994.

Det var ulv
Rovviltkontakt Strætkvern be-

krefter at det var ulv jaktoppsynets patrulje så på vegen. – Ja, det er dokumentert at det var ulv, men hvor mange kan ikke jeg si noe om. Sporene i vegen og funn av møkk med elghår og andre rester, gjør at det ikke er tvil, sier Eirik Strætkvern.

Han forteller videre at det i løpet av sommeren kom inn flere meldinger om observasjon av ulv i samme område i grensestrøkene Våler-Elverum. Det ble sett både enslige ulver og flere ifølge. – Vi må nok bare vente på sporsnøen for å kunne slå fast nærmere hvor mange det er, sier Strætkvern.

Sverre Viggan
62 95 40 42
sverre.viggan@ostlendingen.no

Faksimile fra Østlendingen 4. oktober 2005.

Noen av de 200 musvåkene. Foto: Paul Granberg.

Tusener på tusener av gjess ved Vombsjön. Foto: Paul Granberg.

Øverst: En av turlederne, Håkan Billing, sammen med Eli Gates og Toril Andresen ved Krankesjön. Foto: Atle Knag. Nest øverst: Traner ved Krankesjön. Foto: Eli Gates.

Fulltreff i Falsterbo

Av Yngve Kvebæk

FVR arrangerte også høsten 2006 tur til Falsterbo, nærmere bestemt 28. september til 1. oktober. Denne gang i samarbeid med Oslo og Akershus-avdelingen av Norsk Ornitologisk Forening. Falsterbo og andre områder i det sørligste Skåne viste seg fra sin aller beste side, og det betyr et stort antall rovfugl i tillegg til mye trekkfugl generelt. Spurvehaukene fløt

utover Nabben i ett sett med tårnfalk her og vandrefalk der. På parkeringsplassen lørdag holdt en lerkfalk oppvisning i angrep og byttehåndtering i lang tid. På fredagens opphold ved fyret kom glentene på rad – som i fjor, og en masse våker. Glentene var i det hele tatt hyppig å se under hele turen. En av turens beste oppvisninger var i luftrommet over en bensinstasjon inne i Falsterbo, der rundt 200 musvåk kretset sammen! For øvrig var småfugltrekket på Nabben usedvanlig intenst, særlig på lørdag. Titusener på titusener av heipiplerker, bokfinker, bjørkefinker og grønnefinker. Bl.a. også en del trelerker som jo er svært sjelden i Norge. Dertil sivhauker,

vepsevåker, fjellvåker, fiskeørner og dverg-falker. Lørdag fikk deltagerne også med seg et foredrag på fyret – med innføring i fuglebestandenes utvikling og noe bekymringsfulle fremtid. Fredag ettermiddag fikk for øvrig noen av oss med seg to havørn ute i naturreservatet ved Foteviken i tillegg til noen tusen hvitkinngjess.

En pussig opplevelse var en flott hjortebukk kom travende mot oss utenfor Nabben en gryende morgen. Man forventer at fuglene strømmet utover spissen av Nabben og utover havet, men man forventer ikke en hjort motsatt vei!

Vi tok turen innom Getterön naturreservat utenfor Varberg både på turen nedover og oppover. Deltagerne fikk på veien ned oppleve en sivhauk som tok livet av en krikkand. Rett og slett druknet den for deretter å løfte den med seg bort til fast land og fortære den der. Samtidig holdt en vandrefalk det gående i lengre tid for å nedlegge krikkand den også, men enda den så seg ut dukket og dukket og dukket hver gang falken prøvde seg. Så der ble det bom.

Søndag reiste vi innover i Skåne – til Krankesjön, Vombs ångar og Vombsjön. Sistnevnte områder bød på over 10.000 grågjess og hundrevis av tundragjess. Litt

av et syn når tusener av gjess bryter opp fra åkrene for å slå seg ned i Vombsjön. Samme sted kunne vi bivåne en glente som oppholdt seg i toppen av et grantrø i timevis. Turen denne gang ble en knallsuksess der været og fuglelivet var på topp alle dager.

Sivhauken druknet krikkanda og tok den med til fast grunn for påfølgende fullstendig fortøring. Foto: Eli Gates.

Øyvind Knag. Foto: Atle Knag.

Deltagerne ved henholdsvis Ljungen og Nabben. Foto: Yngve Kvebæk og Paul Granberg.

Foredrag av Karin Persson ved Falsterbo-fyret. Foto: Atle Knag.

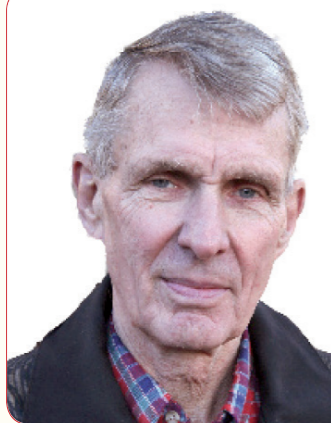

Glente ved Vombsjön. Foto: Eli Gates.

Hjort på vei inn fra havet. Foto nærmest: Yngve Kvebæk. Neste foto: Paul Granberg.

Anders Bjärvall

Anders Bjärvall arbeidet med rovdyrspørsmål i det svenske Naturvårdsverket gjennom 30 år.

Bernkonvensjonen krever at hvert land tar sitt ansvar for ulven – men er tannløs!

I oktober 2005 var det en stor internasjonal ulvekonferanse i Colorado Springs i USA. I tilknytning til denne ble det også arrangert et møte i den internasjonale samarbeidsgruppen Wolf Specialist Group som er nedsatt av IUCN – den internasjonale naturvernunionen. I denne gruppen, som faktisk hadde sitt første møte i Stockholm i 1974, sitter i prinsippet minst en person fra de land i verden der det finnes ulv. Jeg har vært svensk representant siden 1978. Når gruppen treffes leverer hver deltager en rapport fra sitt land om ulvens situasjon, inkludert endringer i lovverk mm., og diskuterer de spørsmål om ulv som gruppens medlemmer har foreslått at gruppen bør ta opp.

Et slikt spørsmål på dette møtet var ulvesituasjonen i Sverige og Norge. Eller snarere om Norge lever opp til sitt ansvar i henhold til Bernkonvensjonen. Bakgrunnen for diskusjonen var Norges håndtering av sine ulver i forhold til hva som faktisk står i konvensjonen. Blant annet hadde gruppen gransket et brev som konvensjonens sekretariat i 1996 hadde sendt til Direktoratet for Naturforvaltning i Norge.

I brevet slås det fast at de land som har sluttet seg til konvensjonen har ansvar for å holde populasjoner av alle rovdyrarter utenfor all fare. Det går heller ikke, noe som det faktisk har vært forslag om noen ganger, å dele opp ansvaret mellom land med felles populasjoner. Alle nordiske land har ansvar for å opprettholde populasjoner av alle arter som finnes i landet uavhengig av hva som skjer i naboland.

Diskusjonen ledet til at den norske delegaten Petter Wabakken og jeg fikk i oppdrag å utforme et forslag til brev for å forespørre om det som var formulert i 1996 fortsatt var gjeldende. Den 1. desember 2005 ble det sendt et brev fra IUCNs Wolf Specialist Group til Bernkonvensjonens sekretariat. Svaret kom i begynnelsen av januar 2006 der man konstaterte at den oppfatning som Bernkonvensjonen hadde meddelt i 1996 fortsatt gjaldt. Men sekretariatet konstaterte også at siden konvensjonsteksten ikke inneholder formuleringen «livskraftige populasjoner», bare «populasjoner», så har Norge altså ikke brutt mot konvensjonen.

Ulvgruppens medlemmer fikk naturligvis ta del i svaret fra sekretariatet. Luigi Boitani fra Italia konstaterte at sekretariatet åpenbart ikke kan innrømme at konvensjonen mangler kraft til å få medlemslandene til å leve opp til intensjonen med den. Ser man bare på teksten, så er det altså slik at Norge ikke bryter mot konvensjonen. Det er et tydelig eksempel på hvor ineffektiv konvensjonen er.

Sverige har ikke handlet konsekvent i dette spørsmålet. Flere ganger har vi henvendt oss til Norge og henstilt om at landet skulle ta sin del av vårt felles ansvar for de skandinaviske ulvene. Samtidig har vi altså akseptert Bernkonvensjonens ufattelig svake tekst. Som part i arbeidet med konvensjonen burde Sverige ta initiativ til å forsøke å skjerpe teksten på dette og sikkert også andre punkter i Bernkonvensjonen.

Ulven tapte i retten

Den 6. januar 2005 vedtok DN lisensjakt på fem ulver i hele eller deler av flere kommuner i Hedmark fylke. Ny forskrift om lisensjakt på ulv var da fastsatt 17. desember 2004 (senere avløst av forskrift 18. mars 2006).

Foreningen Våre Rovdyr, WWF og Norges Naturvernforbund påklaget vedtaket. MD stadfestet imidlertid DN's avgjørelse i sitt vedtak 21. januar 2005. Ulvene ble så suksessivt skutt i løpet av januar, herunder tispene i den problemfrie Gråfjellflokk som på en måte skulle være unntatt fra felling. Naturvernorganisasjonene stevnet deretter staten 8. februar. Departementet mente imidlertid at saken burde avvises med den begrunnelse at den ikke hadde aktuell rettslig interesse. Oslo tingrett tok stilling til dette 1. desember 2005 og kom fram til at saken skulle avvises. Organisasjonene påkjærte avgjørelsen til lagmannsretten som 22. mars 2006 besluttet at saken kunne fremmes.

Saken kom så til hovedforhandling 23–27. oktober 2006. Saksøkerne gjorde gjeldende at MDs vedtak måtte kjennes ugyldig. Fellingen var i strid med viltlovens § 12 med tilhørende forskrifter tolket på bakgrunn av Bernkonvensjonen og føre-var-prinsippet med tanke på å sikre bestandenes levedyktighet. Herunder at Norge har en selvstendig forpliktelse til å sikre at den norske bestanden er levedyktig på sikt. Skulle vi ha et felles ansvar med Sverige, kan Norge uansett ikke løpe fra sin del av ansvaret. Uttaket ville dessuten true også den skandinaviske bestandens levedyktighet på sikt. Vedtaket inneholdt også saksbehandlingsfeil, da utredningsplikten i forvaltningslovens § 17 ikke var overholdt. Forvaltningens skjønn kan ikke være så fritt i saker som gjelder vedtak om forvaltning av truede arter.

Departementet bestred dette med henvisning til den todelte målsettingen (sikre ulvebestanden og minske konfliktnivået) som forutsatte forvaltning av ulvebestanden også før den ble levedyktig, at ulvene i Norge og Sverige tilhører en felles bestand der forskrifter og Bernkonvensjonen må tolkes på denne bakgrunn, at retten ikke kan prøve alle sider ved vedtaket i og med forvaltningsmyndighetenes frie skjønn, og at ingen faglig kunnskap om bestanden var ukjent for myndighetene da vedtaket ble gjort – således kunne ikke vedtaket være ugyldig.

Retten dom var klar 8. november og miljøorganisasjonene tapte saken uten å få medhold på noe punkt. Det er i skrivende øyeblikk ikke avgjort om saken skal ankes.

Fortsatt tynt med ulv i Nord-Finland

Ved årsskiftet offentliggjorde det finske Jord- og Skogsbruksministeriet en forvaltningsplan for ulv. Den har betydning for Norge og Sverige som er avhengig av innvandring fra Finland for at vår skandinaviske ulvestamme skal være genetisk frisk.

Av Björn Ljunggren

Sent i 2004 ble ulvebestanden i Finland beregnet til 185–200 individer. Dette er det høyeste antallet siden 1800-tallet. Målsettingen med den finske forvaltningsplanen er å beholde ulvestammens positive bevaringsstatus (gynnsamma bevarandestatus), slik det står i EUs arts- og habitatdirektiv. I planen konstateres at den minste livskraftige ulvebestand i Finland må bestå av 20 forplantningsdyktige par. At antallet er relativt lavt, har sammenheng med at det hele tiden pågår en genetisk utveksling med Russland, selv om ulvestammen i den russiske Karelen under den seneste 20-årsperioden har blitt halvert til de nåværende 300–350 ulver.

Sesongen 2004–2005 var det 23 familiegupper av ulv i Finland, hvorav fem flokker som hadde revir på begge sider av den finsk-russiske grensen.

Hovedforslaget i planen er at Finland skal inndeles i tre forvaltningsområder for ulv: Reinbeiteområdet, Øst-Finland og Vest-Finland.

I reinbeiteområdet er ulvestammen svak. Ingen ynglinger er konstatert på mange år og

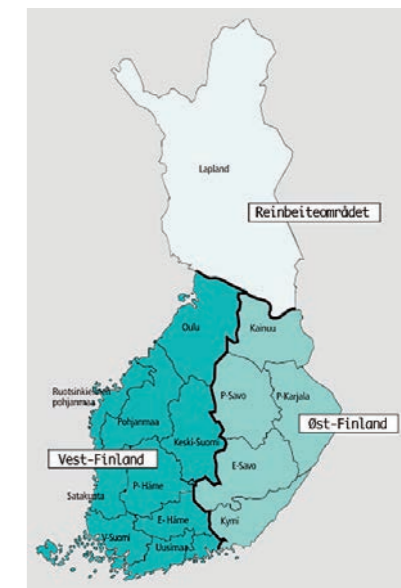
ulvestammen i dette området har ikke samme beskyttelse som i resten av landet. Målet er ikke å øke ulvebestanden i reinbeiteområdet, men hovedsakelig å sikre passasje av ulv mellom Russland og Skandinavia.

Øst-Finland har den største konsentrasjonen av ulv i Finland. Målet med forvaltningsplanen er en mer jevn fordeling over området samt å satse på forebyggende tiltak.

I Vest-Finland er hensikten at ulvestammen skal ekspandere til nye områder, under hensyntagen til menneskelige aktiviteter av ulike slag. Satsing på informasjon og forebyggende tiltak inngår. Et senter for rovdyrinformasjon ble innviet i juni 2005 i Petola, som ligger i kommunen Kuhmo i den finske Karelen. På samme måte som det svenske Rovdjurscentret De 5 Stora i Järvsö, er såvel myndigheter som jeger- og naturvernorganisasjoner involvert i prosjektet.

Videre diskuteres ulike metoder av forebyggende tiltak samt erstatning for intrufne skader. Også i Finland er det diskusjoner om lokal og regional forvaltning av ulvebestanden. I forvaltningsplanen konstateres imidlertid at det ikke finnes noe umiddelbart behov for dette. På grunn av ulvens forflytningskapasitet over store områder og artens ujevne fordeling

i landet anser man at det viktigste er å opprettholde forvaltning på nasjonal nivå.

Forvaltningsområder for ulv i Finland.

Den finske forvaltningsplanen for ulv kan lastes ned fra http://www.wb.mmm.fi/julkaisut/julkaisusarja/2005/MMMjulkaisu2005_11b.pdf.

Uten magemål

Jerv, ørn og gaupe skal under reindriftsåret 2005/2006 ha drept 45.000 tamrein i Finnmark i henhold til søknader om rovviltstatning fra reieneierne. Finnmark er om lag like stort som Hedmark og Oppland til sammen og i 2006 har fylket 20–30 jerv, 10–15 gauper og etter sigende rundt 100 kongeørn. For ordens skyld – rundt 400 rein er dokumentert drept av rovvilt i Finnmark. I alt 5.500 rein er omsøkt erstattet i Nordland der 139 tamrein er dokumentert drept av rovvilt. Hver reieneier mottar her i gjennomsnitt kr. 137.000 i erstatning.

Ulven fortsatt fredet i Europa

Sveits har i flere år forsøkt å få nedgradert ulvens status i Bernkonvensjonen – fra totalfredet til bare vernet. Det ville bl.a. bety åpning for jakt på arten. Saken ble tatt opp under Bernkonvensjonens årlige møte i månedsskiftet november/desember 2005, men avgjørelsen ble utsatt et år. Under årets møte ble saken realitetsbehandlet, og Sveits fikk ikke medhold. Det innebærer at ulven fortsatt er totalfredet i hele Europa, men det er da grunn til å legge til at virkeligheten fortøner seg svært annerledes. Eksempelvis avlivet norske myndigheter 5 av landets ca. 20 ulver i 2005. Sveits har for tiden kun fire ulver på sitt territorium, men uansett konklusjon inneholder åpenbart denne internasjonale avtalen ikke lenger noen forpliktelser om livskraftige bestander av noen art i de enkelte land – og må i så fall anses som mindre betydningsfull innenfor internasjonalt miljø samarbeid.

Foto: Viggo Ree.

Paul Granberg

Paul Granberg har bred bakgrunn fra viltforskning og viltforvaltning i Norge og var tidligere leder av Foreningen Våre Rovdyr.

Nødverge for jakthunder

For tiden sitter «kloke hoder» og grubler over utformingen av et lovforslag som skal romme nødverge – ikke bare for folk og bufe, men også for jakthunder, mot angrep fra rovdyr! Forslaget kommer i fremste rekke fra jegerne med Norges Jeger- og Fiskerforbund i spissen, men også fra skogeiere og enkelte «synsere» blant stortingsrepresentanter og andre politikere.

For en gammel jeger er det faktisk vanskelig å ta et slikt forslag seriøst. Vet ikke våre lovmakere og politikere at selve grunnprinsippet for en stor del av løshundjakten i Norge er at viltet skal angripe hunden i stedet for å flykte, og derved gi jegeren mulighet til å komme på skuddhold? Hva med en elghund som tilfeldig får høyst ordnær stålos på bjørn, under jakt på elg? Skal man bare kunne skyte den «angripende» bjørnen, selv om den er fredet og det i virkeligheten er hund og jeger som er angriperen? Det samme skjer også med hensyn til gaupe og jerv. Og hva når en elg gjør utfall og angriper en fuglehund under skogsfugljakt? Prinsipielt må man da kunne skyte elgen! Jeg vil påstå at fuglehundene er i større livsfare i en slik situasjon, enn en elghund som blir «angrepet» av (får los på) bjørn. Og hva med bevisførsel i slike jaktsituasjoner? Som jeg nevnte i en tidligere artikkel (*Våre Rovdyr nr. 3–2006*), skal viltlovens § 11 (nødvergeparagrafen) opp til revisjon for femte gang på 25 år. Begrunnelsen er påstander om at paragrafen er «uklar».

Men hva kan vi vente oss nå?

Jeg tør mene at flertallet av våre stortingspolitikere og lovmakere har svært liten innsikt i hva dette dreier seg om og hva det åpner for av uklarheter, for ikke å si direkte ulovlig jakt! Det er selvfølgelig forslagsstillerne klar over og utnytter. Det er all grunn til å tro at deres forsetter er å skape mest mulig uklarhet, slik at flest mulig fredede rovdyr straffet kan bli skutt. Våre styresmakter må ikke glemme at Norges Jeger- og Fiskerforbund ble stiftet nettopp med det formål å utrydde rovdyrene fra norsk fauna. Vi hører da også stadig fra den kanten (senest på NRK radio den 19/11-06) at egentlig vil de utrydde enkelte fredede rovdyrarter, men av hensyn til å bli tatt seriøst må de (foreløpig?) innta en annen holdning.

Vi vet at et langt større antall av jegernes «kjære familiemedlemmer» blir drept og skadet av andre viltarter enn fredede rovdyr, under jakt. Et enda høyere antall blir drept av jegernes egne vådeskudd. Kjære politikere og lovmakere, hvor blir det av fornuften i dette? Og hva med de nærmere 80 % av landets befolkning som føler noe av det samme for truede ville dyrearter, som jegerne påstår de føler for sine hunder? Jakt med løse hunder over absolutt hele landet er ingen borgerrett. Er det så at jegerne har blitt så «forkrøpelt» at de ikke lenger kan tilpasse sin hobbyvirksomhet slik at man beholder faunaen intakt, bør vel det være en personlig utfordring og ikke et offentlig anliggende!

Rovviltplan fra vondt til verre

Den 29. november i år var FVRs representanter i region 6 invitert til møte mellom den Sp-dominerte rovviltnemnda og organisasjonene. Vi skulle kommentere den allerede vedtatte forvaltningsplanen. FVR og NNV har vært med i hele prosessen fra det første forslaget forelå. Vi har levert omfattende, velbegrunnede og solide høringsuttalelser. Det vi kan konstatere når den vedtatte planen foreligger, er at verken FVR eller NNV er hørt på ett eneste punkt. Tvert om, det endelige resultatet er på flere punkter langt verre for rovdyrene enn det første forslaget. Det ble tydelig for alle og enhver på møtet at de eneste interesser som har hatt uhemmet tilgang og innflytelse på planen, er beiteinteressene.

I rovviltplanen omtales rovdyr konsekvent som «skadevoldere» når de gjør det de er skapt til å gjøre, nemlig ete for å overleve. Planen inneholder ikke et eneste positivt ord om rovdyrenes betydning for den økologiske balansen i naturen eller deres naturverdi. Tvert om fremstår planen som utslørt rovviltfiendtlig tilpasset beiteinteressene. Ikke på noen måte er den egnet til å ivareta truede rovviltarter. Den er tvert om preget av en dyr, konfliktskapende og hardhendt geografisk differensiering med til dels manglende vitenskapelig forankring. Jerv og gaupe isoleres i lommer innen regionen, og bjørnen trenges sammen på et enda mindre område enn før i Indre Namdal.

La oss se på noen få typiske eksempler. Når det gjelder jerv, pekes det i planen på Sør- og Nord-Trøndelag som selve «flaskehalsen» for genflyten mellom bestandene i sør og nord. Det slås til og med ettertrykkelig fast at Oppdal/Rennebu er et viktig område for utveksling av individer mellom den nordnorske og sørnorske jervebestanden. Men like fullt skal det altså ikke være krav om yngling av jerv nettopp i Oppdal/Rennebu. Her skal fellingstillatelser på jerv sitte ekstra løst, slik at disse to kommunene blir tilnærmet jervefrie. Med åpne øyne vanskeliggjør nemnda utvekslingen

mellom jervebestandene og isolerer en liten populasjon på Møre fra resten av området. Hensynet til sau og driftsformen med frittgående sau går som vanlig foran vern av jerv.

Når det gjelder gaupe erkjenner nemnda selv at den nordlige delen av regionen har en overveiende stor andel av gaupebestanden. DN har uttrykkelig slått fast at området Indre Namdal er en meget viktig korridor for utveksling av gaupe mellom Norge og Sverige. Dette vet nemnda, men like fullt skal det ikke finnes ynglende gaupe nettopp i Indre Namdal eller knapt gaupe der i det hele tatt. Nemnda vil nemlig ha kvotefri gaupejakt i dette viktigste gaupeområdet. Og som om ikke det var nok, vil nemnda skyte ned gaupebestanden i nord og øke den i sør, der det ikke er like naturlig for gaupa å slå seg ned. Her gjelder det tydeligvis å vanskeliggjøre gaupas overlevelse så mye som overhodet mulig.

Det verste er imidlertid området for ynglende bjørn. På det forberedende møtet var verne- og beiteinteressene enige kun om en eneste sak, nemlig at det foreslåtte området for ynglende bjørn var alt for lite. Sammentrengningen av ynglende binner på et så lite område ville skape store og unødvendige konflikter. Kravet om 4 årlige ynglinger forutsetter som kjent minst 12 tilstedeværende binner. Det vi ser i den vedtatte planen er et område for ynglende bjørn i Indre Namdal som er enda mindre enn det opprinnelige forslaget. Nå omfatter området kun kommunene Lierne, Røyrvik, Namsskogan, Grong og Snåsa.

Den som leter etter forslag til omstilling og endring av ordningen med frittgående sau, leter dessverre forgjeves. Det listes rett nok opp, som vanlig, en rekke mulige tiltak uten at nemnda heller ikke denne gang gjør noe som helst forsøk på å få dem iverksatt. Hvilken forskjell er det ikke da vi kommer til avsnittet om geværforvaltning. Med store, fete og uthevede bokstaver kunngjør nemnda at de vil legge all energi i arbeidet for bruk av snøscooter ved «skadefelling» av jerv, uttak av «skadegjørende» bjørn på vårsnø og kvotefri gaupejakt i Indre Namdal. Her har nemnda tydeligvis

Lars Berge

Lars Johan Berge bor i Lierne i Nord-Trøndelag, er utdannet teolog og dr.art. fra NTNU. Han er også vararepresentant i FVRs styre og regionleder for Midt-Norge.

sitt hjerte! Ja, den mislykkede lisensfelingen av 3 bjørner i høst må kompenseres ved bjørnejakt på vårsnø, forkynte direktøren for «miljøvern» hos Fylkesmannen. En søknad om dette forberedes til DN. Det siste trumfkortet er at nemnda vil samarbeide med svenske myndigheter for å øke avskytingen av bjørn i grenseområdene, slik at innvandringen fra Sverige skal dabbe av eller aller helst stoppe opp. Mens rovdyrforvaltningen enda var et statlig ansvar tillagt Fylkesmannen, dreide dette samarbeidet seg om å forhindre slik avskyting for nettopp å muliggjøre og øke innvandring av bjørn, særlig binner.

I innledningen til rovviltplanen hevder nemnda at Stortingets bestandsmål vil føre til betydelige dyrelidelser, tap for beitebrukerne og store konflikter som følge av dette. Fra FVR vil vi føye til at rovviltnemnda gjør sitt ytterste for å oppfylle sin egen spådom ved å ha utarbeidet en konfliktskapende plan uten antydning til virkningsfulle forbyggende omstillingstiltak. Det er vanskelig å unngå det inntrykk at nemnda med denne planen ønsker økte konflikter, slik at rulleringen av planen i 2008 kan muliggjøre en enda verre plan for rovdyrene. Vi skimter en strategi som går ut på å gjøre bestandsmålene til rene papirbestemmelser. DN har imidlertid uttalt at denne planen er innenfor rammene for nasjonal rovdyrpolitikk, og når vi for tiden har en «miljøvernstatsråd» fra SV og en landbruksminister fra Sp som begge er skjønne enige om at bestandsmålene ikke behøver å oppfylles annet enn i et evighetsperspektiv, er det dessverre lite godt å vente seg for våre truede rovdyrstammer i årene som kommer.

Det finnes imidlertid ett lite lyspunkt i

mørket, men det kommer ikke på noen måte fra rovviltnemnda. Tvert om, det kommer landbruksdirektøren i Nord-Trøndelag i form av et innspill til jordbruksoppgjøret i 2007.

For å bedre den dyretiske siden ved saueholdet, foreslår landbruksdirektøren at 1990-årenes vellykkede omstillingspolitikk skal gjenopptas i rovviltutsatte områder. Her sies det omsider rett ut at omstillingene i Lierne fra sauehold til andre driftsformer, særlig melkeproduksjon, har vært i all hovedsak vellykket. Jeg leser det som indirekte og berettiget kritikk når landbruksdirektøren slår fast at rovviltnemnda ikke har villet avsette midler til slike omstillingstiltak. Der i gården råder geværforvaltningen og lite annet!

Men landbruksdirektøren har flere gode forslag. Et av de beste er forslaget om å endre beitebruken i rovviltutsatte kommuner fra utmarksbeite til økt bruk av innmarksbeite. På denne måten kan man restaurere tidligere innmarksbeiter slik at de får tilbake sin opprinnelige kvalitet. På denne måten vil landbruksdirektøren ivareta både dyretiske hensyn og sikre at kulturlandskapsverdiene blir godt ivarett.

Landbruksdirektøren skal ha honnør for å ha fremmet det første konstruktive omstillingsforslaget siden 1990-årene. Det var sannelig på høy tid! Men det skal heller ikke være usagt at dette er nettopp de forslag Foreningen Våre Rovdyr har fremmet gjennom lang tid, senest som innspill til rovviltplanen for region 6. Den gang het det at våre forslag ikke var gjennomførbare. Men nå har FVR fått følge av landbruksdirektøren i Nord-Trøndelag, og få vil vel hevde at denne instansen er inkompetent på området!

Sitrende scener – storslått natur

Arne Nævrås nærmøter med storvilt

Av Yngve Kvebæk

Endelig er de her – de tre timelange DVDene med Arne Nævrås nærmøter med brunbjørn, isbjørn og elg. Det er bare å konstatere at det er ganske oppsiktsvekkende scener vi er vitne til.

Nævrås tar oss med på bjørnemøter i Skandinavia og Russland. Han tar oss med til eventyrlandet Kamtsjatka med sine nesten uvirkelige landskap, med dampende og sydende kilder – og ofte med kneisende vulkanfjell i bakgrunnen. Laksen går i tette stimer, og bjørnene samles for å fange dem.

Kamtsjatka er ei halvøy som stikker ut i Stillehavet i det østligste Sibir. Den er på størrelse med Norge, men det bor bare noen få hundre tusen mennesker her, og det er nesten ingen veier eller andre menneskelige inngrep.

Vi blir også kjent med en russer som har levd blant brunbjørner hele sitt voksne liv.

– Det å se Vitaly gjete bjørner som om

det var sauer, var en spesiell opplevelse, sier Nævrås, som opplevde å få den triste nyheten at Vitaly ble funnet drept av bjørn samme dag som TV-versjonen av programmet hans ble vist i NRK i jula 2003. Vi får vite hva som egentlig skjedde da Vitaly Nikolaenko brøt sine egne grenser og bjørnen overfalt ham på tre meters hold.

I den andre filmen stifter vi bekjentskap med isbjørnen. Nævrås tilbrakte to måneder sammen med den russiske forskeren og filmkollegaen Nikita Ovsyanikov (se for øvrig *Våre Rovdyr nr. 1–1996*, s. 32 og *nr. 2–2000*, s. 24) på ei hytte på en utpost i russisk Arktis. En ting er å ha en av verdens tetteste isbjørnbestander rundt seg på alle kanter. En annen ting er å ferdes blant dem til daglig, uten skarpe våpen, kun med en kjepp i nevene og en pepperspray i lomma – for sikkerhets skyld.

En liten isbjørnunge kommer også til hytta. Den har mista moren sin og blir mer og mer tillitsfull, eller rettere sagt

sulten. Arne og Nikita får et dilemma. Skal de følge de uskrevne lovene som gjelder for omgang med isbjørn og ikke gi den mat? Da vil den ha små odds for å klare seg gjennom den kalde, mørke polarnatta som nærmer seg for hver dag. Eller skal de si at slike regler ikke gjelder for en så spesiell situasjon?

– Jeg hadde drømt om å komme til Wrangeløya i mange år. Jeg visste det var mange isbjørner her seinhøstes, før isen kommer og frigjør dem fra flere ukers ufrivillig fangenskap på øya. Jeg visste også at Nikita, som er en gammel kjenning av meg, har en temmelig uvanlig omgang med disse bjørnene. Men å se og filme dette, og selv få verdens største rovdyr på to meters hold – uten å bære skarpe skytevåpen, er sterkt, sier Nævrås.

Elg er hovedtemaet i den siste filmen og turen går til sagnomsuste villmarker i Alaska. Her finnes enorme områder med skog, fjell, vann og myrer. Uten et hus, uten en kraftledning, uten en vei. Bare dyretråkk og -stier.

– Jeg har opplevd mye elg også i Skandinavia, sier Arne Nævrås – og noe av det, blant annet fra Sarek, viser jeg i filmen. Men maken til de gevirkronene som passerte meg på kloss hold i Denali nasjonalpark i Alaska har jeg aldri opplevd.

Det er i disse områdene Nævrås ville prøve å få nærmøter med Alaskas kjempeelger og se villreinens årlige høsttrekk sørover. I månedskiftet september/oktober er elgene i brunst. Det er haremdannelser, og om en er heldig kan en se kamper storoksene imellom.

– Det var akkurat dette jeg fikk oppleve i Denali, sier Nævrås, – Jeg har forsøkt utallige ganger å filme oksekamper i Skandinavia uten å lykkes. Men her opplevde jeg å stå midt blant fem–seks storokser. Mens braket av de enorme gevirkronene som støtte sammen ga gjenlyd i fjellene, fløy tusenvis av kanadatraner sørover – rett forbi et kneisende, snødekt Mt. McKinley.

Bjørn på nært hold
Isbjørn på nært hold
Kjempeelg på nært hold

Wide screen 16:9

Hver av DVDene koster kr 199 + gebyr/porto og kan kjøpes bl.a. direkte på nett via Sherpa Distribution
<http://www.sherpadistribution.no/>

Minneord

Torger Kristian Hagen (1961–2006)

Tirsdag den 22. august kom den triste meldingen om at Torger Kristian Hagen hadde sovnet inn. For alle oss som fulgte Torger siden han for omkring ti år siden fikk konstateret at han hadde sykdommen multipel sklerose (MS), var meldingen om hans bortgang ikke uventet. Men savnet etter han er ikke mindre av den grunn.

Torger ble født den 7. desember 1961 og vokste opp på Ottestad, rett sør for Åkersvika naturreservat i Hamar. Dette stedet skulle komme til å fylle mye av hans fritid og oppmerksomhet. Han kom inn i det ornitologiske miljøet på Hamar på siste halvdel av 1970-tallet. Hans første skriftlige bidrag i *Kornkråka* sto i 1978, hvor han sammen med Geir Helland-Hansen rapporterte fra fugletrekket i Åkersvika høsten 1977 og vår- og høstsesongen 1978. Deretter hadde han spredte skriftlige bidrag i tidsskriftet. Selv om han ikke var den mest aktive skribenten, deltok han ivrig i ringmerkingsarbeidet i Åkersvika i årene 1977–85. Han var nestformann i Norsk Ornitologisk Forening (NOF), avd. Hedmark i 1979 og 1980. I perioden 1989–98 var Torger engasjert av Fylkesmannen i Hedmark som oppsynsmann i Åkersvika naturreservat. Samtidig hadde han ansvaret for de faste tellingene av trekkende våtmarksfugl i dette våtmarksområdet vår og høst.

Faunainteressen til Torger startet med fuglene, men feltet ble raskt utvidet. Under gymnasietiden samlet han insekter, og han deltok ofte under registrering og fangstforsøk på flaggermus i Hamar-regionen sammen med Roar Solheim. Utover på 1980-tallet ble han spesielt interessert i lerkfalkens situasjon i Hedmark, og han la ned en betydelig innsats i å registrere og følge opp reirplasser for denne arten. Da også vandrefalken begynte å vise tegn til å vende tilbake til fylket i siste del av 1990-årene, fulgte han også denne rovfuglen med stor interesse. Torger var leder for NOFs sentrale hønehaukutvalg da dette ble startet. Da den store slaguglekassedugnaden ble gjennomført i 1985 med serieproduksjon av 53 store holker, var Torger en naturlig deltager. Han var med på utsetting og oppfølging av disse kassene. I 1989 ble tre voksne slagugler i Kynndalsregionen utstyrt med radiosendere. Også her bidro Torger med viktig innsats under fangstarbeidet og senere peilingen av uglene.

Da Foreningen Våre Rovdyr ble etablert i 1987 var Torger et av de første medlemmene. Selv om han ikke tok på seg verv i styret, var han aktiv med diverse debattinnlegg i lokalavisene. Den omfattende faunakrim-saken i Sør-Odal i 1990, der bl.a. beslag av levende jaktfalker og fredete rovviltarter i dypfrysere var sentrale elementer, engasjerte Torger spesielt. Han var en av forfatterne til en artikkel i *Våre Rovdyr* om disse hendelsene. Blant de store rovdyrene var det særlig bjørnen som opptok Torger. Under turer til grensetraktene fikk han oppleve denne arten i sitt naturlige miljø mange ganger, og han deltok dessuten i ulike registreringsarbeid i denne sammenheng. Torger stilte i det hele tatt jevnlig opp i mange rovdysamlinger, både faglig og sosialt. I utgangspunktet var han en sann og ekte naturverner som så sammenhengene i naturen og livsformenes egenverdi.

Torger var en munter person, og virket nesten alltid opplagt og sorgløs. Hans markante og hjertelige latter sjarmerte mange. Derfor var det ekstra tungt at nettopp han skulle bli rammet av MS. I tillegg skulle det vise seg at Torger ble uvanlig hardt rammet, med en rask sykdomsutvikling. At han i tillegg mistet evnen til å kunne snakke med de han hadde rundt seg, var noe som sjokkerte og tynget både hans venner og ham selv. Det var likevel fullt mulig for ham å følge med i hendelser omkring fugl og rovdyr, og mange av hans gamle venner besøkte ham jevnlig til det siste for å fortelle om naturopplevelser, og rapportere om siste nytt fra fuglefaunaen eller i rovdysituasjonen.

I den første tiden etter at Torger fikk konstateret at han hadde MS, var han naturlig nok svært deprimert og tynget av situasjonen. Men det gamle humøret og sjarmen må nok likevel ha gjort sitt da han traff Elisabeth Øverby. Hun falt for Torger, og sammen flyttet de til hennes bolig i Løten. Her ble huset innredet slik at Torger kunne følge med i dagliglivet. I 2001 giftet de seg, og til tross for sykdommen fikk de vel fem år sammen. Vi som kjente Torger fra tidligere var utrolig glade på hans vegne for den vendingen livet hans på denne måten tok. Elisabeths enestående omsorg for og pleie av sin mann bidro til at Torgers liv ble både lenger og mer innholdsrikt. Dette opplevde vi alle under besøk i deres hjem, til tross for at det var vondt å se at Torger ble stadig svakere. Da han sovnet stille inn denne auguststirsdagen hadde han nettopp hatt en lungebetennelse.

Torger ble begravet fra Løten kirke uka etter, den 29. august. Familie, venner og kolleger samlet seg deretter til en minnestund i Løten sentrum. Til tross for at Torger mot slutten var helt lammet, er det ikke dette som sitter igjen i minnet. Det er bildet av den muntre Torger, leende og kanskje med en litt sarkastisk kommentar på lur som fremdeles dominerer. Som sedvanlig under minnesamvær stiller man i mørk dress, men i Torgers gravferd kunne det nesten vært like passende med feltklær og kamuflasjejakke. En person ville i alle fall ha ledd hjertelig – Torger selv! Vi takker for hans vennskap og trofaste naturengasjement, og lyser fred over hans minne.

Roar Solheim
Erling Maartmann
Viggo Ree

Vinteren 1986/87 arbeidet Viggo Ree med en ulveartikkel til Norges Naturvernforbunds medlems-tidsskrift. Den kom i februarnummeret i 1987, og dessuten i Sveriges Natur nr. 4-1987. I anledning FVRs 20-årsjubileum presenteres denne artikkelen igjen – slik at leserne kan sammenligne med behandlingen av ulven i dag.

Forhatt og forfulgt

Ulvens situasjon i Skandinavia etter fredningen

Tekst og akvarell: Viggo Ree

Vår evne til å sikre ulvens framtid i Skandinavia er et spørsmål om troverdighet og respekt for naturens mangfold og egen verdi, og vår forståelse for å ta vare på en art på utryddelsens rand beskriver samtidig noe av nasjonenes bevissthet og sunnhetstilstand. På 1960-tallet var ulven på randen av utryddelse i Norge og Sverige. Arten ble totalfredet i Sverige i 1966, mens Norge kom etter i 1973. Hvordan har så «verdens rikeste og mest siviliserte nasjoner» forvaltet sitt mest truede pattedyr etter fredningen?

U lven har tilhørt den nordiske fauna i tusener av år. Gjennom tidene har arten alltid vært fryktet og forfulgt av mennesket, men det var først i siste halvdel av forrige århundre at etterstrebelene ble effektivisert og førte til en sterk tilbakegang i bestanden. I Skandinavia var det i begynnelsen av dette århundret kun solide stammer tilbake i de nordligste delene. De offisielle fellingsstatistikken fra midten av 1800-tallet viser også tydelig hvorledes bestanden gradvis ble redusert. Etter krigen var det kun få og spredte forekomster tilbake i Skandinavia.

1966–75: Situasjonen katastrofal

Da den svenske ulvfredningen trådte i kraft i 1966 antok man at det kunne finnes ca. 10 dyr innenfor landets grenser. Senere ble dette

anslaget vesentlig nedjustert. På norsk side regnet man med at ca. 5 individer hadde tilhold på dette tidspunktet. De fleste oppholdt seg i Nord-Skandinavia, men noen få dyr fantes sør til grensetraktene Hedmark/Värmland. Den siste avlivede ulven i Norge før fredningen i 1973, ble skutt i Målselv i Troms i 1966.

Gjennom første halvdel av 1970-tallet ble ulvens situasjon i Skandinavia fortsatt karakterisert som katastrofal. De få ulvemeldingene som kom inn stammet hovedsakelig fra norsk side. I denne 5-årsperioden begynte Hedmark å peke seg ut som vårt viktigste ulvefylke, mens antall meldinger fra Trøndelag og nordover til Finnmark tydet på færre og færre dyr i denne delen av landet. I Nord-Sverige hadde en enslig ulv tilhold i og omkring Padjelanta nasjonalpark i 1971–77, mens to dyr ble konstatert i Kåbdalis-området i 1973.

Fanget med lasso og stukket med kniv

Den 22.4.1974 ble en ulv avlivet under spesielle omstendigheter nær Kautokeino i Finnmark. Dette var den første offisielt kjente ulvfelling i Skandinavia etter fredningen. Dyret ble jaget av en reineier med snøscooter og endte opp inne i en ødestue nær Jiesjavrr. Her ble den stengt inne, men kom seg senere

ut gjennom et vindu. Deretter ble den på nytt forfulgt, og til slutt fanget med lasso og stukket i hjel med kniv. Det var angivelig forsvunnet rein i området noen dager tidligere. Da ulven ble forfulgt og avlivet var den ikke i nærheten av rein. Dette betyr at fellingen ikke skjedde i samsvar med de daværende bestemmelser om nødvergeretten. Den ulovlige jakten ble etterforsket av politiet, men saken ble henlagt.

1976–80: Svak økning

I perioden 1976–80 ble det registrert en økning i antall ulvemeldinger i Skandinavia. I Hedmark hadde man vinteren 1976/77 kontakt med 6–12 individer, bl.a. en flokk på 4 dyr. Denne økningen førte til spekulasjoner om en mulig yngling i fylket våren 1976. I juli 1977 ble en ulv skadeskutt i Trysil, men også denne saken ble henlagt av politiet. Fra vinteren 1977/78 og fram til 1982/83-sesongen var det kun 3 dyr på det meste som ble påvist i grensetraktene Hedmark/Värmland.

Etter en økning i antall innvandrede ulver fra Russland til Finland vinteren 1976/77, dukket det på slutten av 1977 opp minst 7 dyr i reinområdene i Nord-Sverige. En

Ree på sporet

Maridalen 7.1.1987. Foto: Rolf Lofstad.

fredningen sammenligner rovdyrhetsen med rasehat.

Ree, som for *Norsk Naturs* lesere vil være best kjent for sine fantastiske dyretegninger, har i mange år fulgt rovdyrforvaltningen i Norge med argusøyne. Hans artikkel i denne utgaven av *Norsk Natur* er den første systematiske oversikt over hva som har skjedd med ulven i Skandinavia etter at den ble fredet. Han har satt sammen tilgjengelig materiale og episoder som mange helst så var glemt og ender opp med konklusjoner som er lite flatterende for Norge og Sverige som naturvernnasjon.

– Drivkraften for meg som dyretegner er naturvernengasjementet og opplevelsen av urørt natur. Jeg er provosert og skuffet over mye av ulveforvaltningen de siste årene og holdningene til en dyreart som er på randen av utryddelse, sier Viggo Ree.

– I utlandet blir Norge ofte betraktet som en barbarnasjon på kanten av verdenskartet, sier Viggo Ree, som i sin artikkel om ulvens situasjon i Skandinavia etter

Av plasshensyn har vi ikke kunnet ta med henvisninger til Rees kildemateriale for denne artikkelen, men interesserte kan henvende seg direkte til artikkelforfatteren.

enslig ulv begynte å jage rein nord for Gällivare i begynnelsen av desember. Det ble søkt om tillatelse til å benytte snøscooter, senere også helikopter, under jakten, og dette ble innvilget av svenske myndigheter. Da den berømtelige Malmbergsvargen ble skutt fra helikopter den 25. desember, hadde den tatt mellom 80 og 100 rein.

På dette tidspunktet hadde man gjennom sporinger kontakt med 3 ulver i Stora Sjöfallet nasjonalpark. Vinteren 1978/79 var to dyr tilbake i området, og i 1979/80-sesongen kun ett individ. Dette ble ulovlig forfulgt med snøscooter i mars, og de involverte personer bøtelagt. Våren 1981 var det fortsatt et enslig dyr i nasjonalparken, men den 14. mai var Erik Isakson fra Statens Naturvårdsverk vitne til at dette dyret ble beskyttet av to snøscooterførere. Det ble funnet blod i snøen like etterpå, og dette var siste kontakt man hadde med stasjonær ulv i Nord-Sverige. Heller ikke denne saken førte til oppklaring fra politiets side.

Den siste forekomsten i 1977 dreier seg om et par som ble oppdaget i Vittangi-området øst for Kiruna. Vinteren etter (1978/79) ble det konstatert 9 dyr i området, hvorav en flokk på 8. Sporingene førte fram til et hi fra sommeren i forveien, og dette ble nærmere undersøkt under barmarksesongen i 1979. Dette var den første sikre yngling i Sverige siden 1964.

Det ble endel oppstyr omkring denne flokken, og reineierne søkte om å få felle alle dyrene. De lokale myndighetene ga fellingstillatelse for to, noe Statens Naturvårdsverk protesterte imot. Protesten førte ikke fram, og den 14. mars ble det første dyret skutt. Da sporingene startet vinteren 1979/80 var det kun spor etter 4 av de 8 gjenværende dyrene i området. Under dette arbeidet fant man ferske spor etter en ulovlig jakt som viste at et av de 4 savnede dyrene var blitt skutt. I januar 1980 viste en fly- og snøscooter-undersøkelse at området igjen var ulvetomt.

I de norske grensetraktene fra Trøndelag og nord til Finnmark var det i siste halvdel av 1970-årene kun få og spredte meldinger om enkelt dyr eller par av ulv. Noen av disse har trolig sammenheng med forekomsten i Nord-Sverige i årene 1977–80. 1 november 1979 dukket det opp en enslig ulv i Pasvik. Dette var første gang på rundt 30 år at arten hadde vist seg i denne delen av Finnmark. Etter hvert ble 12 drepte reinsdyr funnet, og den 6.1.1980 ble ulven skutt fra snøscooter. Dette skjedde imidlertid ikke under angrep på rein, og følgelig ikke i nødverge. Til tross for dette endte saken overraskende for mange; den ble henlagt som ikke straffbar.

1980-årene

I Nord-Skandinavia har det i denne 6-års-

perioden opptrådte svært få ulver. Ut fra det nåværende kjennskap til alle feilmeldinger og feilvurderinger, er det ikke mange dyr som kan karakteriseres som sikre. I desember 1981 dukket det på nytt opp en enslig hannulv i Pasvik. Denne klarte ikke å ta en eneste rein, men ble skutt den 6.3.1982 idet den jaget en reinflokk. Denne gangen ble nødvergeretten benyttet i samsvar med Viltlovens bestemmelser. I april 1982 passerte to ulver riksgrensen fra Sverige inn i indre Troms, trolig etter innvandring fra Finland. Deres videre skjebne er uklar. Bortsett fra disse individene, og den enslige ulven som ble beskyttet i Stora Sjöfallet våren 1981, har man ingen sikre registreringer av ulv i Nord-Sverige i denne perioden. På slutten av 1986 hadde 1–2 hundedyr, sannsynligvis ulv, tilhold i Pasvik, og 6 rein ble funnet drept før årsskiftet.

De minimum 3 dyrene man hadde kontakt med i de sørlige grensetraktene under vintrene 1980/81 og 1981/82 streifet over store områder i Hedmark, Värmland og Dalarna. Ved sporinger vinteren 1982/83 ble kun to ulver påvist med sikkerhet i disse skogstraktene. Dette var imidlertid en hann og en hunn som gikk i lag i hovedsakelig den svenske delen av Finnskogen, og det skulle vise seg at dette paret ble de viktigste ulvene i Skandinavia i nyere tid. Årsaken var at de produserte valper i de tre sesongene 1983–85, de første kjente ynglinger i Sør-Skandinavia siden 1918. Disse dyrenes tilstedeværelse skapte imidlertid så mye oppstand og gjenkalte så mye overtro og gamle fordommer, at man virkelig må spørre seg hvordan dette egentlig kunne være mulig i to tilsynelatende opplyste og siviliserte nasjoner.

Vegårshei-sirkuset

Parallelt med Finnskog-ulvenes opptreden ble det påvist ulv også på Sørlandet. Somrene 1982 og 1983 ble det funnet endel rovdrepte sauer i Aust-Agder, og vintersporinger bekreftet at det var ulv i fylket. Det ble søkt om fellingstillatelse fra flere kommuner, og dette ble gitt fra det daværende Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk (DVF) i mars 1983. De mange protester fra organisasjoner og enkeltpersoner hjalp ikke. Miljøverndepartementet opprettholdt fellingstillatelsen. På dette tidspunktet opererte DVF med et minimumstall på 18 ulver i Norge, og bare på Sørlandet var man sikker på at det fantes

Kart over Skandinavia med del stedsnavn i artikkelen.

to, sannsynligvis minst 5, dyr i området. I en NTB-melding fra DVF den 1.3.1983 het det at ulven trolig hadde ynglet i landet året før, og at «ulvestammen i Norge er nå så stor at det er forsvarlig med en beskjeden avskyting».

I tiden som fulgte ble hysteriet og ulvehetsen ytterligere pisket opp av en sensasjonshungrig presse og kringkasting, og et omfattende propagandaapparat med skremsler og Rødhet-historier nøret opp under det gamle, klassiske rovdyrhatet. Etter en omfattende jakt, som kostet til sammen rundt 100 000 kroner i tillegg til skuddpremie på 20 000, stupte den berømte Vegårshei-ulven den 11.1.1984. Champagnen sprutet over «det forferdelige beistet», jaktlaget fraktet det rundt til skoler og gamlehjem, og det selvsomme skuespillet ble avsluttet med framsyning på selveste Løvebakken foran Stortinget.

Umiddelbart etter Vegårshei-ulvens fall rykket DVFs menn ut med melding om at det var tre ulver til i området. Hysteriet på Sørlandet holdt seg derfor lenge etterpå. Bl.a. avfyrte en unggutt i slutten av januar en grovkalibret haglladning mot kjæresten sin, som han trodde var nok en ulv i buskene. De to etterfølgende vintrene hadde DVF en mann på heltid i området for å spore opp de resterende dyrene. Men ikke et eneste sikkert spor ble påvist. Ut fra det vi i ettertid vet, var Vegårshei-ulven trolig det eneste individ av arten innenfor landets grenser da skuddet smalt!

Vegårshei-showet ble nyhetsstoff også i utlandet. Et par kritiske artikler i *New Scientist* ble kommentert fra DVFs side i et av septemhernumrene i 1984. Her ble det forklart at det var nødvendig med «permission to execute certain individuals of protected species». Dermed var et nytt ord innført i rovdyrforvaltningen, nemlig henrettelse, noe som ble skarpt kommentert i et senere nummer.

Finnskog-ulvenes skjebne

Ulvparet i det begrensede kjerneområdet på Finnskogen produserte i 1983–85 henholdsvis minimum seks, to og syv valper. Dette området ligger med 90 prosent på svensk side, 10 prosent i Grue og Åsnes kommuner og ikke i Trysil slik det tidvis er blitt oppfattet.

Etter nyheten om den første ynglingen har det hele tiden pågått en intens hets av dyrene, og flesteparten av dem er blitt drept eller forsvunnet på annen måte.

Først i desember var det mulig å påvise 1983-kullet. Da ble bl.a. hele flokken på 8 sett mens de forfulgte en elg. I løpet av våren forlot tre av valpene kjerneområdet, og ga seg i kast med lange vandringer. I

«Nei til ulv»-merket finnes på mange biler i Hedmark og Värmland. Foto: Erling Maartmann.

april gikk en ulv østover og havnet øst for Stockholm. Her ble den påkjørt av bil den 25. april, og etter dette hadde man ingen kontakt med den. En annen vandret noe senere nordover gjennom Hedmark og Trøndelag. DVF konkluderte imidlertid med 3–5 ulver i Midt-Norge denne sesongen, og fellingstillatelse ble gitt på én dersom ytterligere skader på husdyr ble konstatert. Dette skjedde ikke, og vinterseongen 1984/85 ble det heller ikke påvist sikre ulvespor i denne delen av Norge. Derimot ble det oppdaget et enslig individ i Nord-Hälsingland, der det oppholdt seg i området fram til mars. Noen senere kontakt med dette dyret hadde man ikke.

Den siste valpen endte opp helt nede ved Malmö. Her ble ulven bedøvet og fraktet til Dalarna, hvor den ble sluppet med radiohalsbånd i juni. Deretter streifet den berømte Skånevargen rundt over et større område, og ble til slutt skutt i Halland den 12. september. Da hadde den gjennom sommeren og høsten forårsaket stort oppstyr, og politiet hadde i samråd med både Naturvårdsverket og länsmyndigheter bestemt seg for å avlive den. De som skjøt ulven hadde imidlertid kun nødvergeretten som påskudd for felling. I og med at den ikke hadde angrepet eller drept noen av de kyrne den ble skutt i nærheten av, ble etter manges mening også dette dyret felt ulovlig. Saken ble imidlertid aldri anmeldt, og politiet foretok heller ingen nærmere etterforskning.

Spor etter ulv og hare i snø på Finnskogen. Legg merke til avtrykket etter ulvehalen. Foto: Rune Bjørnstad.

Tilbake i kjerneområdet var det våren 1984 4–5 dyr. Etter en sen yngling ble antallet utvidet med minst to. Da sporsnøen kom i slutten av 1984 hadde man derimot kontakt med 5 individer, og disse holdt seg stort sett i kjerneområdet gjennom vinteren. Våren 1985 fødte gammelhunnen igjen valper. Deretter fulgte en travel sommer for paret, som da hadde minst 7 unger.

Eneste kjente ynglende ulvetispe skutt

Den 29. juli skjedde det mange fryktet kunne skje – gammelhunnen, Skandinavias eneste kjente ynglende ulvetispe på 1980-

Den knivstukne ulven fra Kautokeino-området 22.4.1974. Foto: Rolf Sørungård.

Politimannen Sixten Sköndahl og jegeren Lasse Jannok med Malmbergsvargen 25.12.1977 – lovlig skutt. Foto: Norrbottens-Kuriren.

Slik behandler vi en art på randen av utryddelse. Tilgjengelig fotodokumentasjon av drepte ulver i Skandinavia etter fredningen finnes for 10 av dyrene.

Jegeren Lars Isak Labba med den første Vittangivargen 14.3.1979 - lovlig skutt. Foto: Henrik Päiviö.

FVR 1986–2006

tallet, ble skutt. Også her ble nødvergeretten tatt i bruk som påskudd for fellingen. Jakten var imidlertid ikke i samsvar med lovens bestemmelser, og jegeren, Hugo Ekman, ble dømt av tingsretten. Han fikk imidlertid ingen straff for den ulovlige fellingen. Dommen ble ikke anket.

De morløse valpene ble føret opp av 2–4 voksne ulver utover høsten. Dyrene holdt imidlertid dårlig sammen, og spredte seg endel ut fra kjerneområdet. På senhøsten var det en del rykter om ulovlig skutte dyr i grensetraktene, uten at dette førte til noe konkret. Den 23.12.1985 ble det imidlertid funnet en skutt ulv i kjerneområdet. Denne hadde reveskabb og var ille tilredt; skalp og med ene bakfoten og begge ørene skåret av. Trolig var dette en ren maktdemonstrasjon pga. Ekman-dommen fra ulvemotstandernes side.

Under en sporing i romjulen 1985 ble det konstatert et minimum på 6 individer, hvorav to på den norske Finnskog-siden. Den 21.3.1986 kom meldingen om at nok en ulv var blitt funnet drept i kjerneområdet i Värmland. Denne gangen var bil benyttet, og dyret, en hann, var blitt forfulgt, innhentet og påkjørt bakfra. Den hadde kommet ut av veibanen, og her hadde den under store smerter spist opp flere av sine tær (funnet i magesekken under obduksjonen), før den senere ble slått i hjel og fraktet til en annen plass. Politietforskningen førte fram, og en mann ble tiltalt og dømt til 4 måneders ubetinget fengsel i desember. Saken ble anket, og kommer trolig opp en gang i 1987.

På vårvinteren 1986 hadde man kontakt med 5–6 ulver i grensetraktene. Da sporsnøen kom på slutten av året ble det påvist 2–4 dyr i Hedmark/Värmland, mens enkeltindivider ble innrapportert fra henholdsvis Örebro og Dalsland. Ved nyttårs skiftet var det foreløpig ingenting som tydet på at det hadde foregått noen yngling i grensetraktene den siste sommeren.

Antall ulver

Hvis man kritisk regner på antall kjente sikre ulvemeldinger, og tar hensyn til en eventuell utveksling mellom nord og sør, kommer man til at summen av dyr som gjennom denne 20-årsperioden etter fredningen har hatt tilhold i Skandinavia anslagsvis har vært 35–50 individer. Det høyeste tallet for ett år gjelder 14 dyr både i 1977 og 1978 (de fleste i Nord-Sverige). Med unntak av disse og 1984-sesongen, har det årlige antall påviste ulver hele tiden ligget under 10 individer. Vi vet med sikkerhet at 11 av ulvene er drept av mennesker, hvorav kun 4 definitivt er felt lovlig. Ut fra kjennskapet til ulovlig forfølgelse og dyr som plutselig blir borte

FVR 1986–2006

i et område, er det ikke usannsynlig at det reelle antall avlivede dyr kan ligge på rundt 20.

Antall sikre ulver i Sverige blir jevnlig offentliggjort av Naturvårdsverket. I Norge har de offisielle tallene i 1980-årene ligget svært høyt. DVF har operert med faste forekomster på Sørlandet, Helgeland/Namdalen, i indre Troms og Pasvik i tillegg til Hedmark/Värmlandstammen. I 1983 antok DVF at det var 19 ulver i Norge, i 1984 20 dyr. Året etter ble det imidlertid vedgått at de eneste sikre ulvene i vårt land var de individer vi hadde felles med Sverige i Finnskogstammen. Senere offisielle tall synes å være mer i overensstemmelse med virkeligheten. Disse dyrene har hovedsakelig hatt tilhold øst for grensen, og 5 individer av denne stammen er på det meste registrert med sikkerhet på norsk side samtidig (våren 1984).

Ulvemeldinger

Det knytter seg mange problemer til innrapporterte ulvemeldinger. Ved nærmere kontroll, selv i områder med fast ulveforekomst, viser det seg at majoriteten av rapportene ikke dreier seg om denne arten. I løpet av de siste årene har det strømmet inn ulvemeldinger fra hele landet. De mange oppslagene i pressen og DVFs opplysninger ga derfor menigmann inntrykk av at vi virkelig hadde et stort antall ulv i landet i første halvdel av 1980-årene. Hvor ble det f.eks. av alle dyrene i 1983–84? De 3 som skulle være tilbake på Sørlandet etter at Vegårshelulven falt, så man ingenting til. I andre deler av landet utenom Hedmark (dyr tilknyttet Finnskogstammen) har det heller ikke vært mulig å påvise et eneste sikkert ulvespor på snø de to siste vintrene. Det er derfor åpenbart at tallene disse årene har vært altfor høye. En av de største indirekte trusler mot ulven kan derfor være bevisst eller ubevisst overestimering av bestanden.

Vintersporinger

Den viktigste metoden for å holde kontroll med forekomster av ulv, er ikke undersøkelser under barmarksesongen, men sporinger på snø i vinterhalvåret. Dette blir understreket av rovviltjegere og forskere som har studert ulv til alle årstider. Fire av de personene som har arbeidet mest med ulv i Skandinavia skriver følgende:

Svein Myrberget (1969): «Av alle større nordiske pattedyr er det neppe noe som er så lett å bedømme når det gjelder bestandsstørrelse og vandringer, som ulven. Årsaken til dette er at den er meget fåtallig, noe som gir mulighet for relativt

Reingjeteren Harry Sotakjævi og kona Aili med Pasvikulven fra 6.1.1980. Foto: Steinar Wikan.

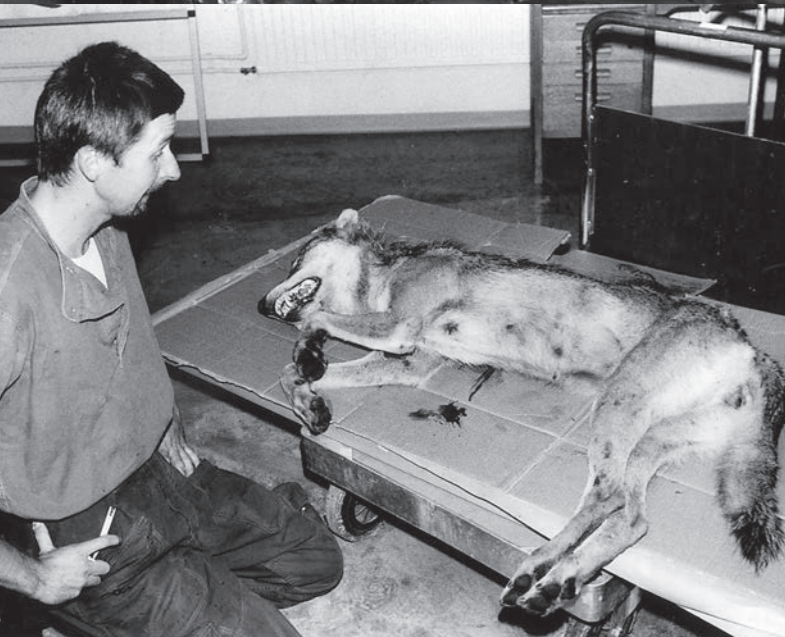
Pasvikulven fra 6.3.1982 – lovlig skutt. Foto: Steinar Wikan.

Viltneimndformann Lars Saga og kona feirer Vegårshelulvens fall ved å sprute champagne over «beistet» 11.1.1984 – lovlig skutt. Foto: Sigmund Kydland.

«Så här glad kan man bli av att få skjuta en av Skandinavians fåtalliga vargar» (Värmland Museums Årbok 1986). Skånevargen skutt i Halland 12.9.1984. Foto: Reidar Holmén.

Den svenske ulvesporen Jan Wirtberg betrakter oppgitt den gamle ulvetispen skutt i kjerneområdet i Värmland 29.7.1985. Foto: Karl-Erik Dixner.

Den mishandlede ulven funnet nær Bograngen 23.12.1985. Foto: Christer Bergqvist.

godt å holde rede på enkeltindivider og grupper. Arbeidet lettes også av at disse dyrene lever i det høynordiske miljø hvor marken er dekt av snø syv av årets måneder, noe som gir muligheter for nøyaktige og forholdsvis lettolkede kontroller ved sporinger».

Petter Wabakken (1984): «Med den publisitet og det nettverk av lokalkontakter som er bygd opp rundt registrering av ulv i grensetraktene har jeg vanskelig for å tro at et par eller flokker i årevis skal være umulig å dokumentere på sporsnø. Det faktamaterialet vi derimot har fra vintersporingene viser at når vi har ulv i et område, får vi mange uavhengige meldinger, noe som viser at i alle fall disse ulvene er relativt lette å oppdage på sporsnø».

Anders Bjärvall og Erik Isakson (1986): «En varg lämnar mycket spår efter sig – långa spårlopör och dramatiska slaktplatser – och vi har sett många exempel på hur lätt den blir upptäckt».

De siste årene har det i sommerhalvåret jevnlig kommet meldinger, også fra forskerhold, om både enkeltdyr, par, flokker og stammer av ulv i Norge (et utvalg vist i eget oppslag). Under de etterfølgende vintersesongene har det imidlertid ikke vært mulig å få bekreftet noen av disse påstandene under sporing på snø, noe som klart peker i retning av at disse meldingene ikke dreier seg om ulv. Derimot har man under vintersporinger påvist flere løshunder i angivelige ulveområder.

Problemet ulv – hund

Forveksling mellom to så like dyr som ulv og hund er stadig et problem, først og fremst i forbindelse med saueskader i sommerhalvåret. Også vinterstid kan det i første omgang være vanskelig å skille disse fra hverandre. Ved grundige feltkontroller med bl.a. lengre sporinger får man imidlertid som oftest klarhet i artstilhørigheten, og flere «ulvespor» har ved nærmere undersøkelser endt opp i hundehus. Ulvespor, derimot, leder til drepte byttedyr som f.eks. voksen elg.

Problemet med løshunder har i mange år vært og er fortsatt undervurdert i Norge og Sverige. Dette har utvilsomt sammenheng med de statlige erstatningsordningene, som ikke inkluderer hundeskader.

I Norge regner man at det finnes omlag 280 000 hunder. Det er grunn til å anta at minst en promille av denne bestanden til enhver tid løper ute i norsk natur. Disse 280 løshundene er derfor et langt større problem for husdyr på beite enn de få individene av ulv som finnes hos oss.

Den bildrepte ulven i Värmland 21.3.1986. Foto: Karl-Erik Dixner.

Propaganda og motstand

Ulveskadene de siste årene har ligget på promiller av de totale tapsårsakene innen sauenevingen. All publisitet omkring rovdyrskadene sammenlignet med den beskjedne omtale som knytter seg til de øvrige tapsårsakene, avslører et irrasjonelt reaksjonsmønster i samfunnet. Den gamle ulvefrykten blir hele tiden bevisst utnyttet av motstanderne, noe som slår godt an i pressen og deler av befolkningen. Ukritiske journalister har derfor mye av ansvaret for det usaklige og oppskede rovdyrhysteriet som ulven må lide for. Blir det funnet en ulvetatt elg eller et rådyr, to av de viktigste byttedyrene for arten, blir det store oppslag i avisene. At skolebarna i Øst-Hedmark som har fått bevilget skoleskyss pga. ulven, står på skogsvannene og pilker etter skoletid, er ikke nyhetsmediene særlig interesserte i. I norske aviser fikk vi heller aldri lese om småbrukerfamilien i det lille lokalsamfunnet i Värmland som ble møbbed så mye at de måtte selge både husdyr, gård og grunn og flytte fra bygda. Årsaken var at de forsvarte ulven til tross for at den hadde skadet en av sauene deres.

Rovdyrhetsen har førøvrig klare paralleller med et av vår kulturs største problemer,

rasehatet. Ulvens utseende, atferd og næringsvalg er for mange lite tiltalende, og avstedkommer angst og aggressjon.

Klappjakten på ulven viser seg i alt fra utlegging av arsenikkforgiftede åter og tjuvjakt til organisert motstandsarbeid. I de sørlige grensetraktene er det de siste årene dannet tre foreninger mot ulv. Den norske kamoufler seg bak Østre Hedmark vilt- og miljøforening, men dens virksomhet har stort sett vært arbeid for utryddelse av ulven.

Politiske vedtak og oppfølging

Når man sammenligner den eksisterende motstanden i befolkningen og de tendensiøse oppslagene i pressen med de politiske

vedtak som er fattet i tilknytning til rovdyr, er det åpenbart at det alikevel er svært mange som er positive til disse dyrene. I Norge og Sverige er det bred politisk enighet om å ta vare på ulven, noe både Stortinget og Riksdagen enstemmig har vedtatt. Begge land har gjennom Bernkonvensjonen internasjonalt forpliktet seg til å gi arten en streng beskyttelse. I tillegg har begge regjeringer vedtatt å sikre levedyktige bestander av ulv.

I løpet av de siste årene er det periodevis avsatt offentlige midler til forskning og registrering av ulv i Norge. Dette dreier seg om små beløp, og mye av f.eks. feltarbeidet i tilknytning til Finnskog-dyrene har vært utført av privatpersoner eller ideelle

organisasjoner. Man kan derfor ikke si at forvaltningsmyndighetene har foretatt seg nok for å følge opp de politiske vedtak.

Hva er så lærdommen av de siste 20 års hendelser? I denne perioden har arten bare såvidt klart å overleve i Norge og Sverige. Dersom ulvens framtid skal sikres hos oss må de ansvarlige myndigheter i årene som kommer sørge for økt registrerings- og forskningsinnsats og forsvarlig overvåking for å kontrollere at fredningsbestemmelsene blir overholdt. Politikerne har gjort sitt, nå er det opp til forvalterne å følge skikkelig opp i årene som kommer. Den siste tiden er det imidlertid gitt signaler om et utvidet samarbeide om forvaltning av ulv i Norge og Sverige. Det er derfor viktig at det avsettes betydelige midler for å gjenopprette og sikre grunnlaget for en levedyktig bestand, noe begge land også har en klar moralsk forpliktelse til.

Et viktig punkt å komme til enighet om er den såkalte nødvergeretten. I Sverige kan man felle et fredet rovdyr under angrep på tamdyr dersom det først har angrepet, skadet eller drept et. I Norge kan man felle et fredet rovdyr dersom det er fare for angrep på bufe eller tamrein. Et tankekors er i begge tilfeller at man kan avlive f.eks. en nasjons siste ulvepar dersom de angriper et par sauer. Ville naturvernet akseptert en lov som hadde gitt en dueeier adgang til å skyte Skandinavias siste hekkende vandre-falkpar idet de jaktet på noen tamduer?

Landsplanen

I 1986 la en arbeidsgruppe med representanter fra det nye Direktoratet for Naturforvaltning, Miljødepartementet og Landbruksdepartementet fram et forslag til en landsplan for forvaltning av våre tre fredede store rovdyr. For ulvens vedkommende er det foreslått at man i samarbeid med svenske myndigheter legger opp til en felles forvaltningsplan i et sikringsområde Hedmark/Østfold/Värmland. Utvalget tenker seg at inntil 3 familiegrupper kan leve i dette området. Det er foreslått at arten fortsatt bør være fredet i hele landet, men at man bør unngå at den reproducerer seg utenfor sikringsområdet.

Selv om de fleste er inneforstått med de betydelige skader ulven kan forårsake i områder med tamreindrift og stort sauehold, er det etter manges mening et markert tilbakeskritt å innskrenke artens reproduksjonsområde til kun et par grensefylker. Det er ikke utenkelig at ulven kan bli mer eller mindre borte i Hedmark, for siden å slå seg ned i f.eks. Trøndelag. I et slikt tilfelle ville vi med en sådan plan bryte både nasjonale vedtak (inkl. Viltloven) og internasjonale avtaler vi har forpliktet oss til å holde. Vi skal også huske på at en familiegruppe ikke nød-

vendigvis forårsaker større skader enn omstreifende enkelt dyr. Det er forøvrig ikke kjent hva som er minimumsstørrelsen på en levedyktig ulvestamme. Det er i det hele tatt så mange ukjente faktorer knyttet til denne arten, at det vil være uforsvarlig å legge seg på en så restriktiv forvaltning. Vi bør derfor etterstrebe å bygge opp og sikre en levedyktig stamme der ulven selv finner seg til rette, og søke å løse problemene på en tilfredsstillende måte etter hvert som de dukker opp.

Framtiden for ulven i Skandinavia

Etter flere år med totalfredning er ulven fortsatt direkte truet i Skandinavia. En stor andel av de få dyrene som har hatt tilhold i de to land i løpet av denne perioden er blitt drept, de fleste ulovlig, men noen også med myndighetenes tillatelse. Den nedslående behandlingen av en art på randen av utryddelse i to av verdens mest velstående nasjoner, har vakt oppsikt ute i verden. Særlig fordi vi støtter opp om bevaring av truede rovdyr i andre land, der leveområdene for disse dyrene er langt mer innskrenket.

Den innbitte ulvemotstanden, særlig blant den eldre del av befolkningen, sitter fastspikret, og slike holdninger er vanskelige å endre. Jeg tror derfor at dagens rovdyrhatende generasjon må dø ut før vi kan se en vesentlig endring på disse problemer.

Et dystert perspektiv gjelder meldingene om et gjerde som russerne nå bygger like inntil grensen til Finland. Dette slipper ingen større pattedyr igjennom. Om dette fullføres mot sør, vil den fennoskandiske ulvestammen bli mer eller mindre isolert i framtiden. Ulvens eksistens i Skandinavia vil også i årene som kommer være avhengig av innvandring fra Sovjetunionen og Finland. Det er derfor overmåte viktig at Norge og Sverige nå etablerer samarbeid om ulv med forvaltningsmyndighetene i disse landene.

Det er ingen grunn til å se spesielt optimistisk på artens framtid i Skandinavia dersom ikke forvaltningen fullt ut følger opp de politiske vedtak. Ulvens situasjon hos oss er fortsatt katastrofal, og hendelsene etter fredningen forstemmende. Det er høyst usikkert hvordan det vil gå med de få gjenværende dyrene. Hvis vi skulle være så heldige at vi fikk et nytt reproduserende ulvepar, og forvaltningen ikke er seg sitt ansvar bevisst, er tiden kommet da uavhengige naturverngrupper selv bør vurdere å gå inn med et organisert oppsyn. Uansett, hvis Norge og Sverige som nasjoner også i årene som kommer ikke klarer å ta skikkelig hånd om noen få individer av denne arten, fortjener vi heller ikke det privilegium det er å ha ulv.

Bokanmeldelse

Et forsøk på å bedre kystselens rykte

Av Viggo Ree

Zoologene Gunnar Henriksen og Nils Røv har med sin kystselbok gjort et hederlig forsøk på å spre fakta om havert (gråsel) og steinkobbe i Norge. Dette er viktig siden sjøpattedyr fortsatt forvaltes av fiskerimyndighetene, og fordi oppfatningene av disse artene i stor grad er preget av nærings-tilknyttede holdninger og manglende økologisk forståelse. Boken inneholder interessante kapitler om historikk, folketro og biologi. Mye av innholdet er imidlertid viet forvaltningen, som er dominert av jaktinteressene. Sentralt i denne sammenheng står konfliktene med fiskerinæringen. Selv om boken bidrar til å gi et mer nyansert syn på kystselen, vil den neppe endre Norges destruktive forvaltning av disse artene med det første.

I biologi-kapitlet er det et eget avsnitt om kasting under kystselenes årssyklus. For enkelte lesere er kasting sikkert et nytt begrep, og det burde forklares innledningsvis – selv om man utover i boken vil forstå at ordet brukes når selhunnene føder unger. Men når det i det samme avsnittet står at «steinkobbeungen er rask til å kaste seg i sjøen» kan forvirring helt klart oppstå for lesere uten spesielle biologiske kunnskaper. Om denne arten er det opplyst at ungene kastes i juni–juli, og at kastetidspunktet er forbausende likt over hele utbredelsesområdet. Under

gråselen er imidlertid ikke kastetiden oppgitt i det hele tatt. Dette var noe av det jeg hadde gledet meg til å lese utførlig om i dette kapitlet. Langs Norskekysten kastes nemlig gråselungene på ulike tider under høsten og vinteren. I tillegg er tidspunktene for kasting og biotopvalg svært forskjellige innen artens totale utbredelsesområde. Slike basisopplysninger burde naturligvis være med i en slik bok. Fraværet av denne viktige informasjonen blir spesielt når man ser at hele 7 sider i boken er avsatt til oppskrifter for tilberedelse av selkjøtt!

I kapitlet om konflikter med fiskerier er det tatt med noen fakta om grønlands-selinvasjonen langs Norskekysten i 1986/87. I dette avsnittet er Greenpeace og stansen i selskinneksporten nevnt. Her står det imidlertid ikke et ord om rovfisket på lodde og at tusener av lomvier samtidig sultet i hjel langs kystene av Nord-Norge. Forfatterne av boken er også ornitologer, så det burde vært knyttet noen setninger til denne siden av tragedien på 1980-tallet. Den gang gav norske myndigheter Greenpeace skylden for selinvasjonen. Var det også Greenpeaces skyld at alle lomviene døde? Derimot er fiskerimyndighetenes omfattende nedskyting av kystsel på Vega for å bedre fiskebestandene – og det tragiske resultatet av denne forvaltningen – behandlet på en skikkelig måte i boken. Her gir forfatterne et velfortjent spark til den faglige inkompetanse som bl.a. finnes innen Havforskningsinstituttet.

Kapitlet om bestandene av selartene er bra – med tall for de ulike fylkene. At det i Norge finnes under 7.000 steinkobber og under 5.000 gråseler forteller også mye om hvilket syn ansvarlige myndigheter har på denne delen av det biologiske mangfoldet og felles faunaressurser. Hvor ekstrem vår næringsstyrte forvaltning er av eksempelvis sistnevnte art vises tydelig når vi i boken kan lese at det finnes mer enn 120.000 gråseler rundt De britiske øyene og om lag 30.000 i Østersjøen! Derfor er det ikke uventet at avsnittet om «sealwatching», som er tatt med i kapitlet «Steinkobbene i Lysefjorden», kun utgjør en halv tekstsider. Vi lever så definitivt i landet for spesielt interesserte!

Kystsel – havert og steinkobbe

Gunnar Henriksen og Nils Røv
Tapir Akademisk Forlag
Trondheim 2004
Pris www.naturbokhandelen.no: kr 168

Fjellrevprosjektene – ren sysselsetting

Det er ganske utrolig at disse prosjektene får fortsette år etter år med millionbevilgninger. Det er i likhet med mange andre forskningsprosjekter på pattedyr og fugler fullstendig bortkastet, så vel vitenskapelig som forvaltningsmessig. I de aller fleste tilfellene er de villedende fordi metodene påvirker resultatene, og de er nesten alltid skadelige for individene og bestandene. Man snakker om å redde en truet dyreart, og argumenterer med at Norge har forpliktelser til ta vare på den sjeldne fjellreven. Vakre argumenter når man skal sikre bevilgninger.

Når man har forsøkt å forklare hvorfor det er aldeles fånytt å sette ut avlede hvalper, har man fra forskerkretser fått høre at det er for å hjelpe arten i en vanskelig periode. Sannheten er at den antagelig har lysere utsikter enn på svært lenge, om den far være i fred. Den er nettopp ferdig med to perioder på hver seg om lag 15 år. Fra 1965 til 1980 var det en rødrevbestand som det vel neppe har vært hverken i lavlandet eller i fjellet. Med påstandene om rødrevens betydning for fjellreven, burde sistnevnte blitt aldeles utradert. Den overlevde imidlertid. Så fikk den en virkelig vanskelig periode med sammenbrudd i smågnagerbestanden – fra 1985 til 2000 var det knapt smågnager-topper i fjellet – den viktigste betingelse for fjellrevens formering. Den overlevde. Så fikk man et angrep på den naturlig nok glisne bestanden, av aldeles forkastelige forskningsprosjekter med radiotelemetri. Heldigvis greide ikke disse «meget viktige» prosjektene helt å ta knekken på den meget reduserte bestanden. Noe nytt har vel ikke disse prosjektene frembragt bortsett fra kanskje noen hovedfagsoppgaver og doktorgrader. En rapport gikk ut på at fjellreven utvidet aksjonsradien når det var lite mat – akk ja sann, den ble vel sulten.

Og så etter årtusenskiftet kom smågnagerne tilbake i noen grad, og man måtte innrømme at det plutselig ble registrert over 20 ynglinger. Alle burde skjønne at bestandens størrelse reguleres i det vesentlige av mattilgangen. Fjellrevens avhengighet av smågnagere når det gjelder formering er vel i Norge nok så opplagt. Predasjon og andre faktorer er tross alt sekundære. Altså vil bestanden svinge opp ned og til stadighet tilpasses næringstilgangen. Selv ikke-eksperter med en smule logisk sans burde da forstå hvor

skadelig det er å sette ut hvalper der det finnes fjellrev. Da bestanden er tilpasset næringstilgangen vil utsatte individer, om de greide å skaffe seg næring konkurrere med den naturlige og riktige bestanden, med den mulige følge at, i ytterste konsekvens, alle vil svelte i hjel.

Det idiotiske har nå hendt. Etter mange år og mange millioner har forskerne greid å ale frem unger, og unger settes ut, for sikkerhets skyld med radiosendere. De vil høyst sannsynlig omkomme før de naturlige, som derved vil få en økende mulighet til overlevelse. Dyrenes handicap med dette utstyret bekymrer selvsagt ikke disse forskerne. De har tydeligvis ingen respekt for den naturen de tjener penger på. Dersom fjellreven, av menneskelige årsaker, var totalt utryddet av landet, kunne en utsetting forsvares. Utsettingen måtte da skje i en periode med smågnageroppgang og individer uten sendere. Lar man fjellreven være i fred, vil den komme tilbake slik den gjorde før, og svinge frem og tilbake i henhold til livsvilkårene. Dersom politikerne mente noe med naturvern, ville midlene først og fremst måtte brukes til å kjøpe opp og bevare naturlige landskapstyper som er en betingelse for å bevare mangfoldet. I tillegg til moderne forskning er naturligvis den største og altomfattende trussel mot artene, ødeleggelsen av leveområdene.

Bevaring av naturlig skog, som det er svært lite igjen av i lavlandet, er et eksempel på hva midler burde brukes til. Også andre naturtyper, biotoper som arter er avhengig av, og som stadig ødelegges ville vært gagnlige satsingsområder, om man mente alvor. Forskere som det på disse feltene ser ut til være mer enn nok av, skal leve de også naturligvis, men det kan vel ikke koste all verdens millioner. Svenskene, som man tydeligvis liker å etterape, har gjort fjellrevforskning til en innbringende geskjeft for seg. Politikerne skjønner like lite der også naturligvis. Man skyter rødrev og legger ut mat og ordner ut. Da må man fortsette å legge ut mat. Da har man ikke lenger en vill dyreart, men en stor dyrehage med degenererte individer. Med all den kunnskap og kløkt som man antagelig mener seg å ha, er det synd at enkel logikk er mangelvare, også hos de bevilgende myndigheter.

Karl G. Larsson

FVRs flotte t-skjorter

Svarte t-skjorter i bomull med motiver av Viggo Ree. Den ene med gaupeunge og tekst «Ikke skyt moren min!». Den andre med ulv og teksten «Ulven - en naturlig del av norsk fauna».

Gaupe:
Str. S og M

Ulv:
Str. M, L og XL

Pris kr 150 pr. stk. + porto

Romslige størrelser

Bestilles fra Helga Riekeles (FVR - Arbeidsgruppen i Østfold) via følgende alternativer:

E-post: helgariekeles@hotmail.com
Post: Helga Riekeles, Saltboveien 33, 1560 Larkollen
Tlf.: 69263709 (evt. les inn bestilling på hennes automatiske telefonsvarer). Du mottar så varen sammen med giroblankett.

Foreningen Våre Rovdyr

Ledelse

Leder

Birger Westergren, Sømskleiva 11, 4637 Kristiansand
p 38 04 69 87, mob 47 26 30 33

Kasserer

Stig Anderson, Lokesvei 18, 4846 Arendal
p 37 02 36 22, a 37 05 71 95

Styremedlem

Tormod V. Burkey, Kongshavn 26, 1367 Snarøya
mob 93 45 67 87

Styremedlem

Arne Flor, Bergstien 18, 4842 Arendal
p 37 03 16 95, mob 48 11 12 35

Styremedlem

Erling Mømb, Østtagrenda, 2485 Rendalen
p 62 46 82 12, mob 41 61 71 10

Styremedlem

Christin Valsjø, Peer Gyntsv. 12 B, 2619 Lillehammer
p 61 26 47 72, mob 90 53 95 83

Vararepresentanter

Toril Andresen, Gløtten 2, 1920 Sørumsand
p 63 82 79 71, mob 92 43 21 46

Lars J. Berge, 7882 Nordli

p 74 33 72 19, mob 95 03 96 35

Rein Midteng, Steinbrøttet 11, 2743 Harestua

mob 40 06 81 88

Geir Sjøli, Sjøli, 2164 Skogbygda

p 63 90 85 35, mob 41 41 37 12

Daglig leder/redaktør

Yngve Kvebæk, Maridalsveien 225 C, 0467 Oslo
p 22 95 08 66, mob 91 54 41 91

Medietalsmann

Birger Westergren, Sømskleiva 11, 4637 Kristiansand
p 38 04 69 87, mob 47 26 30 33

Informasjonskonsulent

Viggo Ree, Pamperudbakken, 3530 Røyse
p 32 15 77 15, mob 98 64 57 75, faks 32 15 78 22

Regionleder Troms & Finnmark

Therese Simonsen Rye, Utsikten 190, 9018 Tromsø
mob 95 02 57 61

Regionleder Midt-Norge

Lars J. Berge, 7882 Nordli
p 74 33 72 19, mob 95 03 96 35

Regionleder Hedmark

Erling Mømb, Østtagrenda, 2485 Rendalen
p 62 46 82 12, mob 41 61 71 10

Regionleder Østfold

Helga Riekeles, Saltbov. 33, 1560 Larkollen
p 69 26 37 09, mob 99 60 72 09

Regionleder Sørlandet

Arne Flor, Bergstien 18, 4842 Arendal
p 37 03 16 95, mob 48 11 12 35

Bidrag til FVR

Foreningen Våre Rovdyr er for lengst godkjent under ordningen med gaver til frivillige organisasjoner. Det innebærer at du er fradragsberettiget for gavebeløp fra og med kr 500 til og med kr 12.000 enten det gis til ulvefondet, som ordinære gaver eller begge deler. Fradragsretten gjelder ikke kontingentbeløpet.

Din skatt blir redusert med 28 % av beløpet du overfører. Et gavebeløp på f.eks. kr. 1.000 (utover kontingenten) reduserer skatten med kr 280 slik at din reelle utgift blir kr 720.

FVR skal innberette beløpene til ligningsmyndighetene slik at din selvangivelse automatisk blir utfylt i relevante felt. Da trenger vi ditt personnummer, så påfør gjerne det på overføringen. Hvis ikke, så er det slett ikke noe problem. Vi tar bare kontakt eller skaffer fram opplysningen i henhold til godkjent prosedyre.

FVR har i mange år angitt kontingenten som minimumsbeløp med åpent beløpsfelt på kontingentgiroen. Mange medlemmer er således vant til å gi en stor eller liten slant ekstra til virksomheten. Kommer dette ekstrabeløpet opp i kr 500 eller over, så sørger vi for at det kommer til skattefradrag på din selvangivelse i henhold til ovennevnte ordning med gaver til frivillige organisasjoner.

Foreningen Våre Rovdyr
Postboks 195
2151 Årnes
Konto: 2800 11 12149

Ulvefondet

Konto 2800 10 08317

Foreningens formål

- * arbeide for at alle norske rovpattedyr og rovfugler skal leve i livskraftige bestander
- * arbeide for at også dyreartenes miljø beskyttes mot forringelse og ødeleggelse
- * spre faktaunderlag og saklig informasjon til massemediene og allmennheten, for derved å oppnå større forståelse for rovdynenes rolle i naturen og deres behov for egnede biotoper
- * støtte forskning på våre rovpattedyr og rovfugler
- * arbeide for at det ved jakt på de aktuelle artene skal tas hensyn til:
 - artenes reproduksjonstid
 - ungenes utvikling og avhengighet av foreldrene
 - artenes sosiale struktur og øvrige særtrekk
- * samarbeide med lokale, regionale og nasjonale myndigheter, samt øvrige interesseorganisasjoner for å finne måter å bevare dyr og biotoper på, og finne lempelige løsninger på konflikter som oppstår mellom menneskelige interesser og rovdyr.

2007

Seniormedlem	min. kr 200
Seniormedlem + familiemedlem(mer)	min. kr 250
Juniormedlem (under 18 år)	min. kr 75
Bedriftsmedlem	min. kr 1000

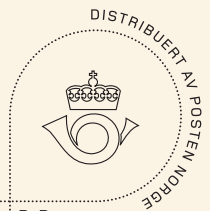
Medlemskap inkluderer 4 hefter pr. år *Våre Rovdyr*
Kun abonnement *Våre Rovdyr* kr 200
Konto: 2800 11 12149

Fra utlandet (Europa):
Sparebanken Sør, Arendal, Norway
SWIFT/BIC-code: AASPNO22.
IBAN number: NO8728001112149.

Foreningen Våre Rovdyr

Postboks 195
2151 Årnes

E-post: fvr@fvr.no
Tlf.: 22 23 23 89
Web: www.fvr.no

B-Economique
NORGE

P.P.

**Returadresse: Foreningen Våre Rovdyr
Postboks 195
N-2151 Årnes**

